

శ్రీమహాగణాధిపతయేనమః.

శ్రీమహాసరస్వత్యైనమః.

శ్రీమద్గురుభ్యోనమః.

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం

ఓంనమోస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షిశిరోరుబాహవే - సహస్రనామ్నే పురుషాయశాశ్వతే సహస్రకోటీయుగధారిణేనమః ॥ ౧ ॥ శివరామసదానందతీర్థాన్ గురుతమాన్ గురూన్ । నత్వావిమర్శనం పంచదశ్యాః ప్రారభ్యతేఽధునా ॥ ౨ ॥ విద్యారణ్యేన మునినా తత్త్వంప్రత్యక్పరాత్మనోః । బాదరేర్మతమాలంబ్య వర్ణితం విస్తరేణహి ॥ 3 ॥ తన్నిరస్యతయోస్తత్వం బాదరాయణ సమ్మతం । సిద్ధాంతరూపం విదుషాంవివిచ్యాత్ర ప్రదర్శ్యతే ॥ ౪ ॥

తత్ర ప్రథమే ప్రత్యక్తత్వవివేకే.

చిదానందమయబ్రహ్మ ప్రతిబింబసమన్వితా తమోరజస్సత్వగుణా ప్రకృతిర్ద్వివిధాచసా ॥ ౧౫ ॥ సత్వశుద్ధ్యవిశుద్ధిభ్యాం మాయావిద్యేచ తేమతే । మాయాబింబోవశీకృత్య తాంస్యాత్సర్వజ్ఞఈశ్వరః ॥ ౧౬ ॥ అవిద్యావశగస్త్వన్యస్తద్వైచిత్ర్యాదనేకధా । సా కారణశరీరం స్యాత్ప్రాజ్ఞస్తత్రాభిమానవాన్ ॥ ౧౭ ॥

శబ్దస్పర్శాదయో వేద్యా ఇత్యాదినా జాగ్రదా ద్యవస్థాత్రయే
విలక్షణం వేద్యజాతం తతో విభక్తాం తత్సంవిదం చైక రూపామనుభ
వావష్టంభేన దర్శయిత్వా తస్యాః ఆత్మత్వం పరప్రేమాస్పదత్వేన పరా
నందరూపత్వం చోక్త్వా శ్రౌతస్య బ్రహ్మణోపి తథా విధత్వాత్తయో
రైక్యం మహావాక్యైరుపదిశ్యత ఇత్యుక్తం - సంవిద్గతస్యానందస్యాభా
నే అనాది రవిద్యైవ ప్రతిబంధకేతి చోక్తం - తామవిద్యామనుభావ
యితుం తన్మూలభూతాం త్రిగుణాం ప్రకృతిం వ్యుత్పాదయతి చిదానం
దమయేత్యాదినా

అత్రోక్తా ప్రకృతిర్జడాపి జడప్రకృతిరేవ - నతు బ్రాహ్మీ చి
ద్రూపా - శుద్ధ్యవిశుద్ధిభ్యాం మాయాత్వావిద్యాత్వయోరుక్తేః -
చిదానందమయబ్రహ్మ ప్రతిబింబశ్చ సమష్టి జీవో హిరణ్యగర్భః - త
త్సమన్వితత్వం నామ తదాశ్రితత్వం వక్తవ్యం - పరమాత్మన్య సంభ
వాత్ - తథాచ హిరణ్యగర్భాశ్రిత జడప్రకృతి గత మాయావిద్యా
భ్యాం కల్పితయో జీవేశ్వరయో స్తత్రజీవ స్వప్నకల్పిత జీవేశ్వరవ
ద విద్యాకల్పిత త్వాదాభాసరూపత్వం మిథ్యాత్వంచ గ్రంథకృతావ
క్ష్యమాణ ముపపన్నం భవే దితి సంభావ్యం - బ్రహ్మాదయోఽజ్ఞ వి
దితా నచ నామ సంతీతి వాసిష్ఠవచనాత్ - అయమేవ హ్యవిద్యా
ప్రపంచః - తత్ర పంచీకరోతి భగవా నిత్యుక్తః పంచీకరణకర్తా భగ
వాన్ హిరణ్యగర్భ ఏవ - నతు పరమేశ్వరః - అనేనజీవే నాత్మనాను
ప్రవిశ్యనామరూపే వ్యాకరవాణితాసాం త్రివృతం త్రివృతమేకైకాం
కర వాణీత్యాదిశ్రుతౌ పరమాత్మనో జీవవేషేణైవ పంచీకరణ కర్తృ
త్వాభిధానాత్ - పంచీకరణంచ ద్విధా విధాయచైకైకమిత్యాదినో
క్తం జ్ఞానైకసాధ్యం వివర్తరూపమిత్యేవ నిశ్చేయం - నతుక్రియారూ
పం - అసంభవాదేవ ॥

అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం పంచకోశవివేకతః - స్వాత్మానంతత
ఉద్ధృత్య పరంబ్రహ్మప్రపద్యతే ॥ 32 ॥ అత్రశ్లోకే - పంచకోశ వివే

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం

కతస్స్వతోద్ధరణం నామ కోశపంచక మిథ్యాత్వనిశ్చయపూర్వకమ విద్యానిద్రాతః ప్రబోధఏవ - తతః పరమకల్యాణ పరమార్థ సత్య వి ద్యాప్రపంచ ప్రవేశోభవతి - నిద్రాతః ప్రబుద్ధస్య జాగ్రత్ప్రపంచప్ర వేశవత్ - నతు నిర్గుణకూటస్థమాత్ర పరిశేషః - వేదాంతవేద్యం బ్ర హ్మచ నిర్గుణ సగుణో భయరూపం మాయాతీతం నిరుపాధికం సచ్చి దానందైక ఘనం సాధిభూతం సాధిదైవం సాధియజ్ఞంచ పరమార్థ సత్యమ లౌకికం తత్వజ్ఞ గమ్యంచ - తచ్ఛక్తిశ్చ విమర్శరూపిణీ చిదా నందైక రసా పరమార్థ సత్యాచ - ఉక్తంహి వాసిష్ఠే - దేశకాల క్రియాలోక రూప చిత్తాత్మ సత్పదం . దేశకాలాది శబ్దార్థ రహితం నచ శూన్యకం - పదేపదవి దామేవ తస్మిన్ బోధగతిర్భవేత్ - ద్ర ష్టౄణాం శాంతదృశ్యా నామేవాస్యేషాంన రాఘవేతి - ఇతిమాయే వ దుష్పారా చిచ్ఛక్తిః పరిజృంభతే - ఇత్థమాద్యంతరహితా బ్రాహ్మీ శక్తిర నామయేతి శక్తిద్వయ విషయేచ - అత్రపూర్వార్ధే - చిచ్ఛక్తి ర్జీవ చిచ్ఛక్తిర్మాయేవ పరిజృంభతే - ఉత్తరార్ధే బ్రాహ్మీశక్తిస్తు ఆద్యంతరహితా అనామయాచేతి విశేష ఇతితద్వ్యాఖ్యానం ॥

ఏవం ద్వితీయె పంచభూత వివేకే.

స్పృష్టశబ్దాదియుక్తేషు భౌతికత్వ మతిస్ఫుటం - అక్షాదావపిత చ్ఛాస్త్ర యుక్తిభ్యా మవధార్యతాం - ౧౨ - అత్రబాహ్యేషు ఘటా దిషు - ఆధ్యాత్మికేష్వక్షాదిషుచ - భౌతికత్వ కథనం సిద్ధాంతవిరుద్ధం - బ్రహ్మసూత్రద్వితీయాధ్యాయ చతుర్థపాదే తథా ప్రాణాఇత్యాదినా తే షా మవిద్యాకార్యత్వ నిర్ధారణ విరోధాత్ - విద్యాప్రపంచే ఏవ తేషాం భౌతికత్వం సత్యత్వాదితి తృతీయపాదే - అంతరావిజ్ఞాన మనసీత్యాది సూత్రే పృథగేవనిర్ధారితం -

ఇదం సర్వం పురాసృష్టే రేకమేవాద్వితీయకం - సదేవాసీన్నా మరూపే నాస్తామిత్యా రుణేర్వచః - ౧౯ - ఇత్యాదినోక్తా సృష్టిర్వి

ద్యా ప్రపంచరూపా - సదేవసోమ్యేద మగ్ర ఆసీత్ - ఆత్మావా ఇద మేక ఏవాగ్ర ఆసీత్ - బ్రహ్మైవేదమగ్రఆసీత్ - ఏకమేవాద్వితీయం- సోఽకామయత బహుస్యా మిత్యాద్యాదిమ సృష్టివాక్య ప్రతిపాదిత స్య - అపంచీకృత చిదేక రస విద్యాప్రపంచ విషయత్వాత్ - సృష్టి వాక్యైర్హి పరమాత్మా - నిమీలన దశాయాం సత్తాసామాన్యరూ పం - ఉన్మీలన దశాయా మశేషవిశేషవచ్చ భవతీతిద్విరూపః ప్రతి పాద్యతే - అతస్సవిశేష నిర్విశేషో భయరూపః స్వభావతఇతి - - న తత్రమాయా విద్యయో స్సంభవః - సగుణనిర్గుణ స్వరూపం బ్రహ్మ- మాయాతీత గుణాతీతం బ్రహ్మేత్యాదిశ్రుతేః -

అస్పర్శయోగో నామైషదుర్దర్శ స్సర్వ యోగిభి రిత్యాది గౌడ పాదాచార్య వచనాని జడదృశ్య ప్రపంచ సంస్పర్శ విధు రచిదేక రస విద్యాప్రపంచ యోగం ప్రతిపాదయంతి - అపిద్వద్యోగిభి ర్దుర్దర్శ ఇతి - నతు నిర్గుణకూటస్థ మాత్ర పరిశేషం.

సతోపినామరూపేద్వే కల్పితే చేత్తదావద - కుత్రేతినిరధిష్ఠా నోనభ్రమః క్వచిదిష్యతే - ౩౯ - అత్రోద్భావితంచోద్యమ సంగతం - సత్సామాన్యే విశేషాః కల్పితాః- బహుస్యా మిత్యుక్తస్య కల్పకస్య- పరమాత్మన స్సర్వజ్ఞత్వాత్ - కల్పితానాం విశేషాణాం పరమార్థ స త్యత్వాచ్చ - నిరధిష్ఠానోనభ్రమః క్వచిదిష్యత ఇత్యుక్తిరయుక్తా - భ్రమాభావాత్.

తదాస్తిమిత గంభీరం నతేజో నతమస్తతం - అనాఖ్య మనభివ్య క్తం సత్కించిదవశిష్యతే- ౭౧- అత్ర తదేతి హిరణ్యగర్భ సుషుప్తి కాల ఉచ్యతే - తదాసిం ప్రమాతుర్వి లీనత్వా త్తేజస్తమోవిలక్షణం శూన్యప్రాయం కించిత్సద్వస్త్వ స్తీత్యనుమీయతే - నతుప్రాథమిక వి ద్యాప్రపంచ సృష్టి ప్రాక్కాలీనం - తస్యస్వప్రభత్వాత్.

నిస్తత్త్వాకార్యగమ్యాస్య శక్తిర్మాయాఽగ్నిశక్తివత్ - నహిశక్తిం

క్వచిత్కశ్చిద్బుధ్యతే కార్యతః పునః - ౪౮ - అత్రోక్తానిస్తత్వా శక్తి
ర్నైవన పారమేశ్వరీ - తస్యాః పరమార్థ సత్యత్వాత్.

నసద్వస్తు సతశ్శక్తి ర్నహి వహ్నేః స్వశక్తితా - సద్విలక్షణ
తాయాంతు శక్తేః కింతత్వ ముచ్యతాం - ౪౯ - అత్రోద్భావితో వి
కల్పః కువికల్ప ఏవహి - సతశ్శక్తి రసచ్చన భవతీతి - పరమార్థ
స్యైవ వక్తవ్యత్వాత్.

నాసదాసీన్నో సదాసీత్తదానీం కింత్వభూత్తమః - సద్యోగా
త్తమసస్సత్వం నస్వతస్తన్నిషేధనాత్ - ౫౦ - అత్రతదానీమితి పూర్వ
వత్సమష్టిజీవ సుషుప్తిసమయ ఏవోచ్యతే - కింత్వభూత్తమ ఇత్యుక్తేః
నతు ప్రాథమిక విద్యాప్రపంచ సృష్టిప్రాక్కాలః - తత్రపరిశిష్టస్య స
చ్చిత్సుఖ ఘనరూపత్వాత్ - తమోరూపత్వాభావాత్.

నకృత్స్న బ్రహ్మవృత్తిస్సా శక్తిః కింత్వేకదేశభాక్ - ఘటశక్తి
ర్యథాభూమౌ స్నిగ్ధమృద్యేవవర్తతే. ౫౧. పాదోఽస్య సర్వభూ
తాని త్రిపాదస్య స్వయంప్రభః - ఇత్యేక దేశ వృత్తిత్వం మాయా
యావదతి శ్రుతిః - ౫౨ - అత్ర బ్రహ్మణ్యేకదేశ వృత్తిత్వే నోక్తాశక్తి
ర్మాయైవ నతు పరమార్థ సత్యా పరమాత్మ ప్రకృతిః - నిరవయవే
బ్రహ్మణ్యేకదేశోపి ప్రతిబింబరూపో హిరణ్యగర్భః - తత్రతాదృశీ ప్ర
కృతి స్సంభవతిచ - నతు పరమాత్మని - అనౌచిత్యాదశ్రుతత్వాన్ని
షిద్ధత్వాచ్చ - యద్యపిమదీయసూత్రతాత్పర్యదీపికాయాం - అరూపవ
దేవహితత్ప్రధానత్వాత్ - ద్వాదశాహవదుభయవిధం బాదరాయ
ణోఽతః - ఇత్యాదిసూత్రార్థకథనావసరే - భాష్యకారాదిప్రక్రియా
నురోధాత్త్రిపాద్విభూతేర్నిర్గుణత్వం - ఏకపాద్విభూతేస్సగుణత్వంచ
మత్వా - మాయాయాః పరమాత్మని కల్పితైకదేశవృత్తిత్వముక్తం -
తత్వంతునతథా - కింత్వేకదేశః ప్రతిబింబఏవ - మాయాయాస్తద్వృత్తి
త్వమేవచ - బింబభూతే పరమాత్మని తమ ఇవాదిత్యే అసంభవాత్ -
కృత్స్నం బ్రహ్మ సగుణనిర్గుణోభయరూపంచేతి నిశ్చయం.

సత్తత్త్వమాశ్రితాశక్తిః కల్పయేత్సతివిక్రియాః । వర్ణాభిత్తిగతా భిత్తౌ చిత్రంనానావిధంయథా॥ ౫౯॥ అత్ర సచ్ఛక్తికల్పితా విక్రియా అపంచీకృతా శ్చిన్మయా స్సమసత్తాకాశ్చ - జలతరంగాదివత్.

ఆద్యోవికారఆకాశ స్సోవకాశస్వభావవాన్ । ఆకాశోస్తీతి సత్తత్త్వ మాకాశేప్యనుగచ్ఛతి॥ ౬౦॥ అత్రోక్త ఆకాశ అపంచీకృత శ్చిన్మయః - ఆద్యవికారశ్శక్తేః - అవకాశదానశక్తి శ్చిదాకాశే ప్యస్త్యేవ.

యాశక్తిఃకల్పయేద్వ్యోమ సాసద్వ్యోమ్నోరభిన్నతాం । ఆపాద్యధర్మధర్మిత్వం వ్యత్యయేనావకల్పయేత్ ॥ ౬౩॥ అత్ర విద్యాగమ్యే విద్యాప్రపంచే వ్యత్యయేన ధర్మధర్మిత్వకల్పనం నాస్త్యేవ - భ్రాంత్యభావాత్ - అవిద్యాగమ్యే పంచీకృతేతు సదభిన్నతానభాసతే - సద్వస్తుపరిచయస్యైవాభావాత్ - జడత్వాచ్చ.

అవకాశాత్మకం తచ్చేదసత్తదితిచింత్యతాం - భిన్నం సతోఽసచ్చనేతి వక్షిచేద్వ్యాహతిస్తవ॥ ౬౯॥ భాతీతిచేద్భాతునామ భూషణం మాయికస్యతత్ - యదసద్భాసమానం తన్మిథ్యాస్వప్నగజాదివత్॥ ౭౦॥ అత్రశ్లోకద్వయోక్త ఆకాశఆవిద్యకః పంచీకృతః.

జ్ఞస్యభాతిసదావ్యోమ నిస్తత్త్వోల్లేఖపూర్వకం - సద్వస్త్వపి విభాత్యస్యనిశ్ఛిద్రత్వపురస్సరం॥ ౭౪॥ వాసనాయాం ప్రవృద్ధాయాం వియత్సత్యత్వవాదినం - సన్మాత్రాబోధ యుక్తంచ దృష్ట్వా విస్మయతేబుధః॥ ౭౬॥ అత్రశ్లోకద్వయే విద్యాగమ్యస్యవిద్యా ప్రపంచస్య - విద్యమానో భేదోఽగశీతి ఏవ వ్యాపకేన సంక్షేపతః.

ఏవమాకాశమిథ్యాత్వే సత్సత్యత్వేచవాసితే । న్యాయేనానేన వాయ్వాదే స్సద్వస్తుప్రవివిచ్యతాం॥ ౭౭॥అత్రాకాశాది ష్వవిద్యాదనుభవవిషయస్యపంచీకృతస్య స్థూలస్య జడస్యచాకారస్య మిథ్యాత్వందర్శి

తం- నతు విద్యద్గమ్యస్య సదభిన్నత్వేన సత్యస్య చిన్మయస్యాపంచీ కృతస్యేతి వక్తవ్యం - ఏవంసత్యత్వేనోక్తం సచ్చాకాశాది సర్వాత్మకమేవ - ననిర్విశేషమాత్ర మిత్యపి ద్రష్టవ్యం - విద్వద్గమ్యస్యతథాత్వాత్.

సద్వస్తున్యేకదేశ స్థామాయాత త్రైకదేశగం - వియత్తత్రాప్యేక దేశ తత్రోవాయుః ప్రకల్పితః॥ ౭౮॥ అత్రోక్తస్సద్వస్త్వేకదేశస్సమష్టిజీవరూప ప్రతిబింబఏవ - నతుబింబరూపః - తస్యనిరవయవత్వాత్ - తద్గతమాయాకార్య స్యాకాశస్యప్రథమవికారత్వం నసంభవతి - అవ్యక్తమహదాది పూర్వకత్వాత్ - ఆత్మనఆకాశ సంభూత ఇత్యుక్తస్యతువిద్యా ప్రపంచ గతస్యసాక్షాత్పరమాత్మ కార్యస్యప్రాథమ్యంభవతీతి ద్రష్టవ్యం.

భూమేర్దశాంశతో న్యూనంబ్రహ్మాండం భూమిమధ్యగం - బ్రహ్మాండమధ్యేతిష్ఠంతి భువనానిచతుర్దశ॥ ౯౩॥ అత్రాండస్యాంతస్స్వస్వేలోకా స్సప్తద్వీపాచ మేదినీతి- బ్రహ్మాండాద్బహిర్జలాద్యా వరణాన్యేవద శదశాంశత ఉత్తరోత్తర మధికాని సంతీతచ పురాణ సందర్భ విరుద్ధం. భూమేర్దశాంశతో న్యూనంబ్రహ్మాండ మితివర్ణనమితి చింత్యం.

భూతభౌతిక మాయానామ సత్త్వేఽత్యంతవాసితే - సద్వస్త్వద్వైతమిత్యేషా ధీర్విపర్యేతి నక్వచిత్॥ ౯౮॥ అత్రభూతభౌతికమాయానాం చిత్రప్రతిబింబగతానాం మిథ్యాత్వం - అద్వితీయస్య సద్వస్తునస్సర్వాత్మకత్వంచ విదుషానిశ్చీయత ఇతి యోజ్యం.

ఏషాబ్రాహ్మీస్థితిః పార్థనైనాం ప్రాప్యవిముహ్యతి॥ ౧౦౪॥ ఇతి భగవతాసర్వాత్మక బ్రహ్మస్థితిరేవ మోహనివారికేత్యుక్తం - ననిర్విశేషమాత్రస్థితిరితిబోధ్యం.

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం

ఏవంపంచకోశ వివేకేతృతీయే.

కాదాచిత్కత్వతో నాత్మాస్యాదానందమయోప్యయం - బింబభూతోయ ఆనందఆత్మాసౌ సర్వదాస్థితేః॥ ౧౦॥ అత్రయఃప్రియమోదాది వృత్తిమానానందమయస్సకాదాచిత్క ఇత్యనాత్మాభవత్యేవ- బింబభూతోయ ఆనందఇత్యత్ర ఆనందఆత్మేతి మధ్యకాయత్వేన శ్రుత్యుక్త ఆనందఏవాత్మేతి వక్తవ్యః - నతుబింబభూతఇతి - తస్యప్రత్యగాత్మనః ప్రతిబింబరూపత్వాత్ - బింబరూపంతు - బ్రహ్మపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠేత్యుక్తం.

నవేత్తివేద్యంతత్సర్వంనాన్యస్తస్యాస్తివేదితా - విదితావిదితాభ్యాం తత్పృథక్ బోధస్వరూపకం॥ ౧౮॥ సఆనందరూపః ప్రత్యగాత్మా - అవిద్యయాక్షేత్రజ్ఞోభూత్వా వేద్యం సర్వంజడం మిథ్యాభూతంవేత్తి - నాన్యస్తస్యాస్తివేదితా అనాత్మవర్గే - యద్వా - సఏవవిద్యయా తత్సర్వంసర్వాత్మకం వేదాంతవేద్యం బ్రహ్మఆత్మత్వేనవేత్తి - తత్రతస్యనాన్యో వేదితాఽస్తి-అద్వితీయత్వాత్ - యత్ర నాన్యత్పశ్యతినాన్యచ్ఛృణోతీత్యాదిశ్రుతేః.

అతఏవశ్రుతిర్బాధ్యం బాధిత్వాశేషయత్యదః - సఏషనేతి నేత్యాత్మేత్యతద్వ్యావృత్తిరూపతః॥ 3.౨॥ నేతినేతీతిశ్రుతిర్బాధ్యమావిద్యకంకోశ పంచకంసమష్టిరూపంవ్యష్టిరూపంచ అతద్వ్యావృత్తిరూపేణబాధిత్వా తత్సాక్షిణం ప్రత్యగాత్మానం పరమార్థసత్యం పరిశేషయతి - ససర్వాత్మక బ్రహ్మాభిన్నోభవతి - బ్రహ్మవాఇదమగ్రఆసీత్తదాత్మానమేవా వేదహం బ్రహ్మాస్మీతి తస్మాత్తత్సర్వమభవదితిశ్రుతేః.

ఇదంరూపంతు యద్యావత్తత్త్యక్తుం శక్యతేఽఖిలం - అశక్యోహ్యనిదం రూపస్స ఆత్మాబాధవర్జితః॥ 33॥ అత్రపూర్వశ్లోకోక్తఏవార్థః ప్రపంచితః.

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం.

నవ్యాపిత్వాద్దేశతోఽంతో నిత్యత్వాన్నాపికాలతః - నవస్తుతో పిసార్వాత్మ్యాదానంత్యం బ్రహ్మణిత్రిధా॥ 35॥ అత్రబ్రహ్మణ స్సార్వాత్మ్యం గ్రంథకృతా దర్శితం ఖలు - అతోఽనిర్విశేష మేవబ్రహ్మేతి నపునః ప్రత్యవస్థాతవ్యం - సవిశేషనిర్విశేషోభయరూపత్వ స్యైవసార్వాత్మ్యశబ్దార్థత్వాత్ - సర్వాత్మకంచతత్ స్థానమితి వాశిష్ఠ వచనాత్ - యథోక్తమానంత్యం బింబప్రతిబింబయోః ప్రత్యక్పరాత్మనోరుభయోరప్య స్తీత్యంగీకర్తవ్యం - బ్రహ్మసూత్రద్వితీయాధ్యాయ తృతీయపాదే నాత్మాఽశ్రుతేర్నిత్యత్వాచ్చ తాభ్యః - జ్ఞోతఏవేత్యాద్యధికరణద్వయే ప్రత్యగాత్మనోపి విభుత్వస్వప్రకాశ త్వనిత్యత్వాదీనాంనిర్ణీతత్వాత్ - అంశోనానావ్యప దేశాదిత్యాద్యధికరణే ప్రత్యగాత్మనః పరమాత్మప్రతి బింబరూపత్వ స్యాపినిర్ణయాత్ - తదపలప్య గ్రంథకారాదిభిర్జీవ పరమాత్మనో రేకత్వవర్ణనం పరమాత్మన్యే వావిద్యేతికథనంచసిద్ధాంత విరుద్ధమిత్యవధేయం.

దేశకాలాన్యవస్తూనాం కల్పితత్వాచ్చమాయయా - నదేశాది కృతోఽంతోఽస్తి బ్రహ్మానంత్యం స్ఫుటం తతః॥ 36॥ అవిద్యాప్రపంచే మాయాకల్పితానాం దేశకాలాదీనాం మిథ్యాభూతత్వాత్తైర్న బ్రహ్మణఅనంత్యంభజ్యతే - విద్యాప్రపంచేతు బ్రహ్మణావిశేషాణాం బుద్ధిపూర్వకల్పితత్వేన పరమార్థ సత్యత్వేపిచిదానందైక రసత్వేననానంత్యభాధకత్వమితి - పరమాత్మగతా మాయాచిన్మయీ విమర్శరూపిణీ పరమార్థ సత్యేతిచబోధ్యా.

సత్యంజ్ఞానమనంతం యద్బ్రహ్మతద్వస్తుతస్యతత్ । ఈశ్వరత్వం చ జీవత్వం ఉపాధిద్వయకల్పితం॥ 37॥ అత్ర సత్యజ్ఞానాదిలక్షణం బ్రహ్మ సవిశేష నిర్విశేషోభయరూపం - తద్విద ఉత్తరత్ర - సోఽశ్నుతే సర్వాన్కామాన్ సహేతి యుగపత్సర్వకామావాప్తి ఫలకథనాత్ - తత్ర రూపద్వయమపి నిరుపాధికం - స్వతస్సిద్ధంచ - యస్సర్వజ్ఞ స్సర్వవిదిత్యాది శ్రుత్యంతరాత్సర్వజ్ఞత్వాది నిరతిశయైశ్వర్యయుతంచ

నతు మాయోపాధికృతం - కింతు జీవావిద్యాకల్పితే అవిద్యాప్రపంచే జీవేశౌ మాయావిద్యాభ్యా ముపాధిభ్యాం కల్పితౌ - జీవేశావాభాసేన కరోతి - మాయాచావిద్యాచ స్వయమేవ భవతీతి శ్రుతేః.

శక్తిరస్త్యైశ్వరీ కాచిత్సర్వవస్తునియామికా - ఆనందమయ మారభ్యగూఢా సర్వేషు వస్తుషు॥ ౩౮॥ చిచ్ఛాయావేశతశ్శక్తి శ్చేతనేవ విభాతి సా - తచ్ఛక్త్యుపాధి సంయోగాద్బ్రహ్మైవేశ్వరతాం వ్రజేత్॥ ౩౯॥ అత్ర చిచ్ఛాయావేశతశ్శక్తి శ్చేతనేవవిభాతీత్యుక్త్యాజడశక్తిరియమితి స్ఫుటమేవహి - ఆనందమయాది సర్వమిథ్యావస్తునియామికేత్యుక్త్యాచేయంబైవ్యేన భవతి నపారమేశ్వరీ - తస్యాః విద్యాప్రపంచావిర్భావతిరోభావాదిసాధకత్వమేవేతి - అంగాం మూలశ్లోకగతో బ్రహ్మశబ్దః కార్యబ్రహ్మపరః.

ఏవం ద్వైతవివేకే చతుర్థే.

ఈశ్వరేణాపి జీవేన సృష్టం ద్వైతం వివిచ్యతే - వివేకే సతి జీవేన హేయోబంధస్స్ఫుటీ భవేత్॥ ౧॥ ఇత్యుపక్రమ్య.

మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యాన్మాయినంతు మహేశ్వరం - సమాయా సృజతీత్యాహు శ్శ్వేతాశ్వతరశాఖినః॥ ౩॥ ఇత్యుదాహృతం - అత్రోక్తాం మాయాం పారమేశ్వరీమేవ ప్రకృతింపరమార్థసత్యాం చిన్మయీం విమర్శశక్తిం విద్యాత్ - నతు శాంకరీమివ మిథ్యాభూతాం విద్యాదితి శ్రుతిర్వ్యుత్పాదయతిహి - యోగమాయాహిసా - తత్సృష్టస్యవిద్యా ప్రపంచస్యాపి సత్యత్వాత్.

ఆత్మావాఇదమగ్రేఽభూత్॥ ౩॥ బహుస్స్యామహమేవాతః॥ ౫॥ ఇదమగ్రేసదేవాసీత్॥ ౬॥ విస్ఫులింగాయథావహ్నేః॥ ౭॥ ఇతిశ్లోకపంచకోక్తా సృష్టిర్విద్యాప్రపంచవిషయా అపంచీకృతచిదేకరసరూపత్వాత్ - తత్రమాయాఽవిద్యాదికం నశ్రుతంహి - కింత్వీక్షణమాత్రం శ్రుతం - ప్రత్యుత ఆనందాద్ధ్యేవఖల్విమానిభూతాని జాయంత

ఇత్యాదినా నిరుపాధికాత్కేవలా దేవానందాజ్జాయంత ఇత్యుక్తమేవ కారపురస్సరం.

జగదవ్యాకృతం పూర్వమాసీద్వ్యాక్రియతాధునా - దృశ్యాభ్యాం నామరూపాభ్యాం విరాడాదిషు తేస్ఫుటే॥ ౮॥ విరాణ్మనుర్నరో గావః ఖరాశ్వాజావయస్తథా పిపీలికావధిద్వంద్వమితివాజసనేయినః॥ ౯॥ అత్రశ్లోకద్వయోః సృష్టిరవిద్యాప్రపంచవిషయా స్థూలసూక్ష్మశరీర సంఘాతరూపత్వాత్ తద్ధేదం తర్హ్యవ్యాకృత మాసీత్తన్నామరూపాభ్యామేవ వ్యాక్రియతేత్యాది బృహదారణ్యక శ్రుతౌ - సమష్టిజీవస్యావిద్యావశాచ్చిన్మయ విద్యాప్రపంచే అవ్యాకృతే సతి - తత్రనామరూపాభ్యామవిద్యకాభ్యాం స్థూలసూక్ష్మశ్చప్రపంచోవ్యాక్రియతే - స్వాయంభువమనుజలవదభివ్యక్తమాసీదిత్యుక్తం - ఆత్మావా ఇదమేకఏవాగ్ర ఆసీదిత్యాద్యాదిమ సృష్టిప్రతిపాదకనామైక్యస్సహాపతస్యనామరూప వ్యాకరణాత్మక స్యపఠనంగ్రంథకృతః ప్రపంచైక్య భ్రమాదిత్యవధేయం.

మాహేశ్వరీతుమాయాయాతస్యానిర్మాణశక్తివత్ - విద్యతే మోహశక్తిశ్చతం జీవంమోహయత్యసౌ ॥౧౦॥ అత్రమాహేశ్వరీ మాయాజీవంమోహయతీత్యుక్తిరయుక్తా - పూర్వోక్తరీత్యా మోహకరీశక్తిరస్త్యైవప్రోక్తేః సృష్టిప్రభూతా - నమోహయతి భూతానికశ్చిదేవకదాచనేతివాసిష్ఠవచనాత్ - యదిపారమేశ్వరీ శక్తిర్మోహయేత్తన్నివారణాసంభవాదనిర్మోక్షఏవస్యాదితి.

సప్తాన్నబ్రాహ్మణేద్వైతం జీవసృష్టంప్రపంచితం - అన్నానియత్పజ్ఞానేన కర్మణాజనయత్పితా ॥౧౧॥ అత్ర । జాగ్రదాదివిమోక్షాంతస్సంసారోజీవకల్పిత ఇత్యుక్తస్యజాగ్రత్స్వప్నాద్యావిద్యకద్వైతస్యోదాహరణముచితం । నతుసప్తాన్నబ్రాహ్మణోక్తశాస్త్రీయద్వైతోదాహరణం తస్యఅహేయత్వాత్.

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం.

ఈశకార్యంజీవ భోగ్యంజగద్వా భ్యాంసమన్వితం । పితృజన్యా భర్తృభోగ్యాయథాయోషి త్తథేష్యతాం ॥౧౮॥ అత్రావిద్యాప్రపం చేసమష్టిజీవకార్య త్వంవ్యష్టిజీవ భోగ్యత్వంచభవతి । నతుసాక్షాదీశ్వ రకార్యత్వం.

మాయావృత్త్యాత్మకోహీశసంకల్ప స్సాధనంజనౌ । మనోవృ త్త్యాత్మకో జీవసంకల్పోభోగసాధనం ॥౧౯॥ అత్రసంకల్పోమాయా వృత్త్యాత్మకఇత్యుక్త్యానాయం పరమేశ్వరఇతివ్యక్తీకృతం । కింత్వన్యఏ వేశ్వరాంశభూతః-

మైవంమాంసమ యీయోషిత్కాచిదన్యామనోమయీ ॥ మాంసమ య్యాఅభేదేపిభిద్యతేహిమనోమయీ ॥౨౦॥ అత్రమాంసమయీ స మష్టిజీవావిద్యాసృష్టా । నేశసృష్టా। ఈశ్వరస్యతత్సంకల్పానాంతత్సృష్ట ప్రపంచస్యచసచ్చిత్సుఖఘనరూపత్వాత్ । సత్యకామస్సత్య సంక ల్పఇత్యాదిశ్రుతేః.

అనివృత్తేపీశసృష్టేద్వైతే తస్యమృషాత్మతాం । బుధ్వాబ్రహ్మ ద్వయంబోద్ధుంశక్యం వస్త్వైక్యవాదినః ॥౨౧॥ అత్రద్వైతమృషాత్వో క్త్యాతత్స్రష్టాపరమేశ్వరోనేతివక్తవ్యం । తస్యసత్యకామత్వాదేవ.

అబాధకం సాధకంచ ద్వైతమీశ్వరనిర్మితం । అపనేతు మశ క్యంచేత్యాస్తాంతద్ద్విష్యతేకుతః ॥౨౨॥ అత్రాబాధకం సాధకం అప నేతు మశక్యంచ ద్వైతం చిదేకరస విద్యాప్రపంచరూపమేవ భవతి - నిత్యత్వాత్సుఖరూపత్వాచ్చ - జడదృశ్య దుఃఖాదిరూపం సమష్టి జీవ కల్పితమేవ దృశ్య మీశసృష్ట మిత్యుక్త్వా అపనేతు మశక్యమిత్యాది కథనం తత్సత్యత్వ భ్రాంత్యైవఖలుభవేత్.

జీవద్వైతంతు శాస్త్రీయ మశాస్త్రీయ మితిద్విధా । ఉపాదదీ త శాస్త్రీయ మాతత్వస్యావబోధనాత్ ॥౨౩॥ అత్ర శాస్త్రీయ ద్వై

తస్యోపాదేయత్వం యదుక్తం తత్సూచ్ష్మోక్తం - యజ్ఞో దానంతపశ్చైవ పవిత్రాజ్యం కార్యమేవతత్ - పావనానిమనీషిణా మితి భగవద్వచనాత్ - కింతు తస్య తత్వబోధావధీకరణమయుక్తం - యావజ్జీవశ్రుతి విరోధాత్ - కుర్వన్నేవేహ కర్మాణిత్యాదినా తత్వజ్ఞస్యాపి కర్మావశ్యకత్వవిధాన విరోధాచ్చ.

అశాస్త్రీయమపి ద్వైతం తీవ్రంమందమితిద్విధా । కామక్రోధాదికంతీవ్రం మనోరాజ్యంతథేతరత్ ॥౪౯॥ ఉభయంతత్వబోధాత్ప్రాక్ నివార్యంబోధసిద్ధయే । శమస్సమాహితత్వంచ సాధనేషు శ్రుతంతతః॥ ౫౦॥ బోధాదూర్ధ్వంచతద్ధేయం జీవన్ముక్తిప్రసిద్ధయే । కామాదిక్లేశ బంధేన యుక్తస్యనహిముక్తతా॥ ౫౧॥ అత్ర శ్లోకత్రయే అశాస్త్రీయ ద్వైతస్య యథా తత్వజ్ఞానాత్పూర్వ మూర్ధ్వంచ హేయత్వ ముక్తం తథా శాస్త్రీయ ద్వైతస్యోపాదేయత్వ మేవస్యా దితిబోధ్యం.

దృశ్యం నాస్తీతిబోధేన మనసోదృశ్యమార్జనం । సంపన్నంచేత్తదుత్పన్నా పరానిర్వాణనిర్వృతిః॥ ౫౨॥ అత్ర దృశ్యం సమష్టిజీవకల్పితం - రజ్జుసర్పవ న్మిథ్యాత్వాత్తన్నాస్తీతిబోధేన మనసో దృశ్యమార్జనంనామ వ్యష్టిజీవమనసః - దృశ్యస్య హేయోపాదేయరూపస్య రాగద్వేషాదిజనకస్య మార్జనం ప్రతిబింబాగ్రహణం సంపన్నంచేన్నిర్వాణ నివృతిస్స్వస్థతా జీవన్ముక్తిస్సిధ్యతీతి బోధ్యం.

జీవన్ముక్తేఃపరాకాష్ఠా జీవద్వైతవివర్జనాత్ - లభ్యతేఽసావతోత్రేద మీశద్వైతాద్వివేచితం॥ ౫౩॥ అత్ర జీవద్వైతవర్జనాత్ - అశాస్త్రీయ సమష్టివ్యష్టిజీవద్వైత వివర్జనాత్ - జీవన్ముక్తిపరాకాష్ఠాలభ్యతే - నతు శాస్త్రీయ ద్వైతవివర్జనాత్ - తద్వివర్జనే లోకద్వయభ్రష్టఏవ భవేదితి - అతోత్రేద మీశద్వైతాత్ పరమార్థసత్యాద్విద్యాప్రపంచా ద్వివేచిత మిత్యర్థో వర్ణ్యః - అన్యథా గ్రంథకృదుక్తప్రకారేణ మాం సమయమోషిదాది ద్వైతస్యేశ సృష్ట

త్త్వే తస్యాబాధకత్వే సాధకత్వే అపనేతు మశక్యత్వేచ సత్యత్వాప
త్త్యా పూర్వోదాహృతస్య దృశ్యం నాస్తీతి బోధేనేత్యాది మంత్రస్య
వైయర్థ్యప్రసంగః - యద్యపి గ్రంథకృతా విద్యాప్రపంచో నసమ్య
గ్వ్యుత్పాదితః - తథాప్యవశేన-ఆత్మానా ఇదమగ్రే భూదిత్యాది శ్లో
కపంచకే లేశతో దర్శయిత్వా అవిద్యాప్రపంచస్తతో వివేచిత ఇతి
మత్వా సంతోష్టవ్యం.

ఏవం చిత్రదీపే షష్ఠే.

యథాచిత్రపటేదృష్ట మవస్థానాంచతుష్టయం। పరమాత్మని వి
జ్ఞేయం తథాఽవస్థా చతుష్టయం॥ ౧॥ యథాధౌతో ఘట్టితశ్చ లాంఛి
తో రంజితఃపటః। చిదంతర్యామిసూత్రాత్మా విరాడాత్మాతథేర్యతే॥ ౨॥
అత్ర శ్లోకద్వయే పరమాత్మప్రతిబింబరూప సమష్టిజీవస్వరూపే ఏక
పాద్రూపే - మాయాఽవిద్యాభ్యాం కల్పిత మవస్థాచతుష్టయం వ్యా
వహారికం చిత్రపటదృష్టాంతేన దర్శితమితి ద్రష్టవ్యం-నతు త్రిపాద్విభూతి
రూపే విశ్వరూపే - తత్ర మాయావిద్యయో రసంభవాత్ - సచ్చిదా
నందఘనత్వాచ్చ - అతోఽత్ర పరమాత్మపదస్య కార్యబ్రహ్మపరత్వం
వక్తవ్యం.

స్వతశ్చిదంతర్యామీతు మాయావీ సూక్ష్మసృష్టితః। సూత్రా
త్మా స్థూలసృష్ట్యైవ విరాడిత్యుచ్యతే పరః॥ ౪॥ స్వతశ్చిత్ చిత్ప్రతిబిం
బః - అమృతాక్షరం హర ఇతి శ్రుతౌ - కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యత ఇతి
స్మృతౌచ దర్శితః - తస్య మాయయా అంతర్యామితా సూత్రాత్మతా
చ భవతి అవిద్యయా విరాడ్భవత్వం జాతో న కశ్చిదేవాతో విరా
డాత్మాదికో నఘటితవాసిష్ఠవచనాత్। జాడ్యస్థాల్యాది ప్రసక్తేశ్చ.

బ్రహ్మాద్యాస్తంబపర్యంతాః ప్రాణినోఽత్రజడా అపి। ఉత్తమాధ
మభావేనవర్తంతే పటచిత్రవత్ ॥౫॥ అత్ర ప్రాణినో జడా అపీత్యుక్త్యా
స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరరూపా అవస్థాత్రయగోచరా ద్రష్టవ్యాః.

చిత్రార్పితమనుష్యాణాం వస్త్రాభాసాః పృథక్పృథక్। చిత్రాధారేణ వస్త్రేణ సదృశా ఇవ కల్పితాః॥ ౬॥ పృథక్పృథక్చిదాభాసాశ్చైతన్యాధ్యస్తదేహినామ్। కల్ప్యంతే జీవనామానో బహుధా సంసరంత్యమీ॥ ౭॥ అత్ర చిద్రూపేషు ప్రత్యగాత్మసు జీవనామానశ్చిత్తరూపాః కల్పితా అవిద్యయా - అతో మిథ్యాభూతాః.

సంసారః పరమార్థోఽయం సంలగ్నః స్వాత్మవస్తుని - ఇతి భ్రాంతిరవిద్యా స్యాద్విద్యయైషా నివర్తతే॥ ౧౦॥ అత్ర విద్యావిద్యే చిత్తగతే ఏవ - న ప్రత్యగాత్మగతే శుద్ధ్యశుద్ధిరూపత్వాత్.

సదా విచారయేత్తస్మాజ్జగజ్జీవపరాత్మనః। జీవభావ జగద్భావ బాధే స్వాత్మైవ శిష్యతే॥ ౧౨॥ విచారమాత్రేణ జీవభావః కోశపంచకరూపః - జగద్భావో విరాడ్రూపో బాహ్యః - తదుభయమావిద్యకత్వాద్బాధితం భవతీతి ప్రత్యగాత్మైవ శిష్యత ఇతి చ ద్రష్టవ్యం.

పరమాత్మావశేషోఽపి తత్సత్యత్వవినిశ్చయః - న జగద్విస్మృతిర్నోచేజ్జీవన్ముక్తిర్న సంభవేత్॥ ౧౪॥ అత్ర పరమాత్మశబ్దేన ప్రత్యగాత్మైవ బోధ్యః - తస్యైవ హి జీవన్ముక్తిర్దేహపాతాత్పూర్వమూర్ధ్వం చ తత్త్వజ్ఞానవశాత్.

తత్సాక్షాత్కారసిద్ధ్యర్థమాత్మతత్త్వం వివిచ్యతే। యేనాయం సర్వసంసారాత్సద్య ఏవ విముచ్యతే॥ ౧౫॥ అత్ర తత్సాక్షాత్కారో బ్రహ్మసాక్షాత్కారః - తత్సిద్ధయే ప్రత్యగాత్మనస్తత్త్వం వివిచ్యతే - ఆత్మనస్తత్త్వం జీవత్వేశ్వరత్వాభ్యాం బాధితాభ్యాం విముక్తం ప్రతిబింబరూపం - తద్వివేచనాత్ - భోక్తా భోగ్యం ప్రేరితారం చ మత్వేతి శ్రుతౌ - ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షర ఏవ చ - క్షరః సర్వాణి భూతాని కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యతే- ఉత్తమః పురుషస్త్వన్య ఇత్యాది స్మృతౌ చ ప్రతిపాదితం సర్వాత్మకం బ్రహ్మసాక్షాత్కృతం భవతి - తేన సర్వసంసారాదవిద్యాప్రపంచాద్విముచ్యత ఇత్యర్థః.

కూటస్థో బ్రహ్మజీవేశా విత్యేవం చిచ్చతుర్విధా । ఘటాకాశ మహాకాశౌ జలాకాశాభ్రఖేయథా॥ ౧౮॥ పూర్వశ్లోకోక్త ఏవార్థః స్ఫుటీకృతః - అత్ర కూటస్థబ్రహ్మణోస్సత్యత్వం - మాయావిద్యాకల్పితయో జీవేశ్వరయో ర్మిథ్యాత్వంచ సిధ్యతి

అధిష్ఠాన తయాదేహద్వయావచ్ఛిన్నచేతనః - కూటవన్నిర్వికారేణస్థితః కూటస్థ ఉచ్యతే ॥౨౨॥ అత్రావిద్యయా దేహద్వయావచ్ఛిన్నచేతనః ప్రతిబింబరూపః ప్రత్యగాత్మా - స్వతః కూటవన్నిర్వికారతయాతిష్ఠతీతి - అవిద్యయాకూటకపటమిథ్యాభూతే సంసారేతిష్ఠతీతి చకూటస్థ ఇత్యుచ్యతే.

కూటస్థే కల్పితాబుద్ధి స్తత్ర చిత్ప్రతిబింబకః - ప్రాణానాం ధారణాజ్జీవస్సం సారేణసయుజ్యతే॥ 33॥ అత్రపూర్వశ్లోకోక్త ఏవార్థః స్ఫుటీకృతః - చిత్ప్రతిబింబశ్చిదాభాసః - చిదివఆభాసమానాబుద్ధిరిత్యర్థోఽత్రగ్రాహ్యః.

స్వప్రకాశేకుతోఽవిద్యాతాం వినాకథమావృతిః - ఇత్యాదితర్క జాలానిస్వానుభూతిర్గ్రసత్యసౌ॥ 3౮॥ అత్రకూటస్థస్య స్వప్రకాశత్వేపి పరమాత్మ ప్రతిబింబరూపత్వాదుపాధిమాలిన్యాదుపాధేః ప్రతిబింబపతుపాతిద్వాద విద్యాకం సంభవతీతియుక్తిః పురస్సరేయమనుభూతిః - తామనువృత్యాప్యత్ర గ్రంథకృతా - కూటస్థబ్రహ్మణోరైక్యం బ్రువన్ బ్రహ్మణ్యేవా విద్యేతిబోధనం, భ్రమసూత్రం

చిత్సం నిభాప్రవృత్తాయాః ప్రకృతేహిఽనియామకం - ఈశ్వరంబ్రువతే యోగాస్సజీవేభ్యః పరశ్రుతః॥ ౨౨॥ అత్రోక్తా ప్రకృతిశ్చిన్మయీ పారమేశ్వరీ - తురంప్రధానమమృతా తురగ్ హారః తురాత్మానావి శతేదేవఏకః - భూమిరాపోఽనలో వాయుఃఖం మనోబుద్ధిరేవచ - అహంకార ఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతిరష్టధా - అపరేయమిత్యాది శ్రుతిస్మృత్యుపదిష్టా అష్టధాభిన్నా అపంచీకృతావిద్యా ప్ర

పంచగతా - సా - తదైక్షత తత్తేజోఽసృజత - సోఽకామయత-ఇదగ్ంసర్వమసృజతేత్యాది ప్రాథమికేక్షణ సిద్ధత్వాచ్చిత్సన్నిధౌ ప్రవృత్తేత్యుచ్యతే - తస్యానియామకః పరమేశ్వరః పూర్వోక్తాన్మాయికాదీశ్వరాత్పరః పరమార్థసత్యః - తదేతత్సత్యం యథాసుదీప్తాత్పావకాద్విస్ఫులింగాః - యస్సర్వజ్ఞసర్వవిద్యస్యజ్ఞానమయంతపః - సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ - ఆనందాద్ధ్యేవఖల్విమానిభూతానిజాయంతే-నమోహిరణ్యబాహవే ఋతగ్ం సత్యంపరంబ్రహ్మ- సహస్రశీర్షాపురుషః - దివిసూర్యసహస్రస్య భవేద్యుగపదుద్థితా - యదిభాస్సదృశీసాస్యాద్భాస స్తస్యమహాత్మనః - యస్మాత్క్షరమతీతోఽహమక్షరాదపిచోత్తమః - అతోఽస్మిలోకే వేదేచప్రథితః పురుషోత్తమఇత్యాది శ్రుతిస్మృతి సహస్రప్రతిపాద్యోనిరూపాధికః - ఏవంస్థితే - తంపరమేశ్వరం యోగాబ్రువత ఇత్యుక్తిః - తృణాచర్మకాదియోగాంతా ఈశ్వరే భ్రాంతి మాశ్రితాఇత్యుత్తరత్రోక్తిశ్చ కీదృశీవాపి మృశంతుసంతః.

ప్రధాన క్షేత్రజ్ఞపతి గుణేశఇతిహిశ్రుతిః .. ఆరణ్యకే సంభ్రమేణహ్యం తర్యామ్యుపపాదితః॥ ౧౦౩॥ అత్రపూర్వార్థేన శ్వేతాశ్వతరవాక్యముల్లిఖిత, తేన నిరుపాధికః పరమేశ్వరఉక్తః - గ్రంథకృతాతదనాదరణె - ఉత్తరార్థేనారణ్యకవాక్యముదాహృత్యమాయోపాధికేనాంతర్యామిణాత స్యసమీకరణే కారణంచిత్యం.

క్లేశకర్మవిపాకై స్తదాశయైరప్య సంయుతః - పుంవిశేషో భవేదీశో జీవవత్సోప్య సంగచిత్॥ ౧౦౪॥ అత్రప్రతిబింబభూతస్య ప్రత్యకాత్మన ఇవబింబభూతస్య పరమేశ్వర స్యాప్యసంగత్వంపుంవిశేషత్వం చప్యుత్ప్రేక్షితం - ద్వావిమౌపురుషౌలోకే - ఉత్తమః పురుష స్త్వన్యః పరమాత్మేత్యుదాహృత ఇతిభగవతాప్యుక్తం - తస్యయోగపక్షత్వేనానాదరణము సంగతమేవహి.

నిత్యజ్ఞానాదిమత్వేఽస్యసృష్టిరేవ సదాభవేత్ - హిరణ్యగ

భూత ఈశోఽతో లింగ దేహేన సంయుతః॥ ౧౧౧॥ అన్తర్ధబ్రాహ్మణేతస్య మాహాత్మ్యమతివిశ్రుతం - లింగసత్త్వేపి జీవత్వం నాస్య కర్మాద్యభావతః॥ ౧౧౨॥ స్థూలదేహం వినా లింగదేహో న క్వాపి దృశ్యతే - వైరాజో దేహ ఈశోఽత స్సర్వతోమస్తకాదిమాన్॥ ౧౧౩॥ సహస్రశీర్షేత్యేవం విశ్వతశ్చక్షురిత్యపి - శ్రుతమిత్యాహురనిశం విశ్వరూపస్య చింతకాః॥ ౧౧౪॥ అత్ర శ్లోకచతుష్టయే - హిరణ్యగర్భస్య విరాజశ్చ యత్పరమేశ్వరత్వముక్తం తదయుక్తమేవ - తత్ర సహస్రశీర్షేతి - విశ్వతశ్చక్షురితి చ శ్రుత్యుదాహరణమప్యసంగతం - తత్ర ప్రతిపాదిత స్సాక్షాత్పరమేశ్వర ఏవ చిద్రూపో నిరుపాధికః - తస్మాద్విరాడజాయత - విరాజో అధిపూరుష ఇత్యుక్తాత్తు విరాడ్ఢిరణ్యగర్భౌ తస్మాత్సంభూతౌ హి - స్థూలసూక్ష్మోపాధికౌ - తత్ర జీవత్వమీశ్వరత్వంచాస్తి - అపచ్ఛిన్న ఈశ్వరాంశో భవతి - బింబరూపత్వాత్ - తత్రావిద్యాదేరసంభవాచ్చ - ఈశ్వరస్సర్వభూతానాం హృద్దేశేర్జున తిష్ఠతీతి భగవద్వచనాత్ - ప్రతిబింబాస్తు జీవా - తయోరుపాధిశుద్ధ్యశుద్ధిభ్యాం విద్యావిద్యే భవతః.

సర్వతః పాణిపాదత్వే క్రిమ్యాదేరపి చేశతా, తతశ్చతుర్ముఖో దేవ ఏవేశో నేతరః పుమాన్॥ ౧౧౫॥ పుత్రార్థం తే ఉపాసీనా ఏవమాహుః ప్రజాపతిః। ప్రజా అసృజతేత్యాది శ్రుతిం చోదాహరంత్యమీ॥ ౧౧౬॥ విష్ణోర్నాభేస్సముద్భూతో వేధాః కమలజ స్తతః - విష్ణురేవేశ ఇత్యాహు లోకే భాగవతా జనాః॥ ౧౧౭॥ శివస్య పాదావన్వేష్టుం శార్ఙ్గ్యశక్త స్తత శ్శివః। ఈశో న విష్ణురిత్యాహు శ్శైవా ఆగమమానినః॥ ౧౧౮॥ పురత్రయం సాధయితుం విఘ్నేశం సోఽప్యపూజయత్। వినాయకం ప్రాహురీశం గాణాపత్యమతే రతాః॥ ౧౧౯॥ ఏవమన్యే స్వస్వభక్త్యాభిమానే నాన్యథాన్యథా। మంత్రార్థవాదకల్పాదీ నాశ్రిత్య ప్రతిపేదిరే॥ ౧౨౦॥ అత్ర శ్లోకషట్కే సర్వతః పాణిపాదత్వే క్రిమ్యాదేరపిచేశతేత్యాద్యాక్షేపో భ్రాంతికృతః - క్రిమ్యాదేరపి విద్యాప్రపంచే చిదంశసత్త్వాదీశ్వరేణ బహుస్స్యామితి కామనయా నిరుపాధికే స్వస్మిన్ స్వేనైవ కల్పితత్వాచ్చేశత్వం భవత్యేవ - మంత్రార్థవాదాద్యాశ్రయణే నాంతర్యామ్యా

దిషు యదీశ్వరత్వం వాదిభిః ప్రతిపన్నం తదపియుక్తమేవ - తేషామీ శ్వరాంశత్వాత్ - స్వేనాపి తథా ప్రతిపన్నత్వాచ్చ - కమలజో విష్ణో ర్నాభే స్సముద్భూతఇతి - విష్ణుశ్శివపాదాన్వేషణా శక్తోజాత ఇత్యాది పికల్పావాదిభి స్తత్ర ద్దేవతా సూత్కర్షాపకర్షదర్శనా ద్యోద్భావి తాః - సేశ్వరత్వాపవాదాయేత్యన్యదేతత్.

అంతర్యామిణమారభ్య స్థావరాంతేశవాదినః । సంత్యశ్వత్థార్క వంశాదేః కులదేవత్వదర్శనాత్ ॥ ౧౨౧॥ ఇత్యుపహాసోఽనుచితః - స్వే నాపి తథా ప్రతిపత్తేః - తత్వనిర్ధారణకామేన న్యాయాగమవిచారిణాం ఏకైవప్రతిపత్తిస్స్యాత్సాప్యత్రస్ఫుటముచ్యతే॥ ౧౨౨॥ మాయాంతు ప్రకృతింవిద్యా న్మాయినంతుమహేశ్వరం । అస్యావయవభూతైస్తు వ్యాప్తంసర్వమిదంజగత్ ॥ ౧౨౩॥ ఇతిశ్రుత్యనుసారేణ న్యాయ్యోనిర్ణ యఈశ్వరే । తథాసత్యవిరోధస్స్యాత్ స్థావరాంతేశవాదినాం॥ ౧౨౪. అత్ర శ్లోకత్రయే మాయాశబ్దేన విమర్శరూపాం చిన్మయీం మూలప్ర కృతిం - తదున్మీలితాం అవ్యక్తాభిన్నాం అపంచీకృతాకాశాదిరూపాం కార్యప్రకృతించ గృహీత్వా తదుపాధికా స్తదవచ్ఛిన్నాః స్థావరాం తేశ్వరాః - తత్ప్రతిబింబా స్సర్వేజీవా ఇతి విద్యాప్రపంచే సర్వే పర మేశ్వరావయవా ఏవ భవంతీత్యర్థో సిద్ధ్యః - నతు గ్రంథకృదుచ్య మానరీత్యా మాయాయా స్తమోరూపత్వం తదుపాధికానాం సర్వే షాం మిథ్యాత్వంచ.

మాయాచేయంతమోరూపా తాపనీయేతదీరణాత్ । అనుభూ తిం తత్రమానం ప్రతిజజ్ఞేశ్రుతిస్స్వయం॥ ౧౨౫॥ జడంమోహాత్మకంత చ్చేత్యనుభావయతిశ్రుతిః । ఆబాలగోపంస్పష్టత్వా దానంత్యం తస్య సా బ్రవీత్ ॥ ౧౨౬॥ అత్ర శ్లోకద్వయే దర్శిత ఈశ్వర ఏకపాద్విభూతిరూపః- పరమేశ్వరాంశభూతో హిరణ్యగర్భః - ఏవ మాబాలగోపానుభూతివిష యః ప్రపంచో జాగ్రద్రూపః సచ స్వప్నవ న్మిథ్యాభూతః - అత స్తా పనీయ్యం వాక్యం తదనువాదకం - తదనుసారేణ పరమేశ్వరస్వరూప

తద్వైవ్భవయో ర్భిన్నయోనన్యాయ్యః - కింతు సదేవ సోమ్యేత్యాద్య పూర్వ విద్యాప్రపంచ సృష్ట్యాది ప్రతిపాదక పూర్వోదాహృత బహుశ్రుత్యనుసారేణ నిరుపాధికః పరమార్థసత్యశ్చ పరమేశ్వర స్సగుణ నిర్గుణోభయరూపో నిశ్చేయః - వేదాహమేతం పురుషం మహాంతం ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తుపారే । సర్వాణిరూపాణివిచిత్యధీరః నామానికృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే॥ ఇతి శ్రుత్యా హిరణ్యగర్భేణ కార్యబ్రహ్మణా స్వస్య తత్వజ్ఞానానంతరం అనుభూయమానత్వేనోక్తః - యస్సర్వాణిరూపాణి చిన్మయాని విద్యాప్రపంచగతాని విచిత్య విశేషేణ చేతిత్వా స్వయంధీరః కూటస్థఏవసన్ తేషా మాకారవిశేషాణాం నామానిచ చిదేకరసానికృత్వా అభినదన్నాస్తే తం ఆదిత్యవర్ణం మహాంతం తమసః పరస్తనమహాం వేదేత్యర్థః.

యంపరమేశ్వరం - యఏషోఽక్షిణిపురుషోదృశ్యత ఇత్యాదినాధాతాపురస్తాదింద్రాయోపదిష్టవాన్ - సఅస్మాపిమేషాభ్యాం సవిశేషనిర్విశేషోభయరూపస్సర్వాత్మకో నిరుపాధికః . తస్యేదనమేవ మోక్షమార్గః నాన్యః పంథాఅయనాయవిద్యతే . అక్తంహివాసిష్ఠే - దేశకాలక్రియాలోకరూపచిత్తాత్మసత్పదం - దేశకాలాదిశబ్దార్థరహితం నచ శూన్యకం - పదేపదవిదామేవతస్మిన్ బోధగతిర్భవేత్ - ద్రష్టౄణాం శాంతదృశ్యానామేవాన్యేషాం నరాఘవేతి.

సౌషుప్తమానందమయం ప్రక్రమ్యైవం శ్రుతిర్జగౌ - ఏషసర్వేశ్వర ఇతిసోయంవేదోక్త ఈశ్వరః॥ ౨౫౮॥ ఏవంగ్రంథకృతా - తృణార్చకాదయోగాంతా ఈశ్వరేభ్రాంతి మాశ్రితా ఇత్యాదినా పరపక్షాన్ దూషయిత్వా సౌషుప్త ఆనందమయో వేదోక్త ఈశ్వర ఇత్యభేదసామానాధికరణ్యాశ్రయణేనస్వీయసిద్ధాంతో దర్శితః - ఆనందమయస్తు విలీనాంతర్బహిః కరణోభూత సూక్ష్మపంచకరూపకారణ శరీరోపాధికోఽవిద్యామగ్నశ్చిత్ప్రతిబింబః - సచప్రాణధారణాన్నిమిత్తాజ్జీవఏవహి - సయత్రసషుప్త్యాదికాలే విలీనోభవతి - తత్సద్వస్తుబింబరూపం-

తస్యాజ్ఞాతత్వాచ్ఛూన్యరూపమితి వేదబహిర్ముఖై శ్చార్వాకాదిభిః - ని
ర్గుణాం నిర్విశేషం సత్తాసామాన్యరూపమితి పూర్వపక్షవాదిభిర్బాద
రాయణ లోమాద్యాదిభిశ్చప్రతిపన్నం - శ్రుతిస్తు యత్రసుప్తోనకంచనకా
మంకామయత ఇత్యుపక్రమ్య - ఏషసర్వేశ్వర ఇత్యాదినాతస్య సవి
శేషనిర్విశేషోభయరూపత్వం దర్శయత్యలౌకికం - ఏవంస్థితేగ్రంధకృ
తా ఆనందమయ ఏవవేదోక్త ఈశ్వర ఇతినిర్ధారణం కీదృశంనావిమృ
శంతు తత్రభవంతస్సంతః.

సర్వజ్ఞత్వాదికే తస్యనైవ విప్రతిపద్యతాం శ్రౌతార్థస్యావి
తర్క్యత్వాన్మాయాయాం సర్వసంభవాత్ ॥ ౨౫॥ ననుసుషుప్త్యవ
స్థాపన్నఆనందమయఏవేశ్వరశ్చేత్తస్య నిరతిశయం సర్వజ్ఞత్వాదికమై
శ్వర్యం కథమిత్యాశంక్య - శ్రౌతస్యార్థస్యా వితర్క్యత్వాదిత్యుత్తర
ముక్త్వా.

అశేషప్రాణిబుద్ధీనాం వాసనాస్తత్రసంస్థితాః - తాభిఃక్రోడీకృ
తం సర్వం తేనసర్వజ్ఞ ఈరితః॥ ౧౬౧॥ ఇత్యాదినా పరమదరిద్రం మి
థ్యాభూతంచ సర్వజ్ఞత్వాదికం సంపాద్యదర్శితం.గ్రంధకృతా - తావ
న్మాత్రేణసంతుష్టాశ్చసర్వేవేదాంతిన ఆధునికాః.

తమఃప్రధానం క్షేత్రాణాం చిత్ప్రధానం చిదాత్మనాం - పరః
కారణతామేతిభావనా జ్ఞానకర్మభిః॥ ౧౮౮॥ ఇతివార్తికకారేణజడచేత
నహేతుతా - పరమాత్మన ఏవ్రాక్తానేశ్వరస్యేతి చేన్నతత్ ॥ ౧౮౯॥
అన్యోన్యాధ్యాసమత్రాపి జీవకూటస్థయోరివ- ఈశ్వరబ్రహ్మణోస్సిద్ధం
కృత్వాబ్రూతేసురేశ్వరః॥ ౧౯౦॥ అత్రశ్లోకత్రయే పరమాత్మనశ్చజడాం
శోభయఘటితరూపత్వోక్త్యా - ఈశ్వరబ్రహ్మణోరపి మిథ్యాజ్ఞానకృత
అన్యోన్యాధ్యాసోఽస్తీత్యుక్త్యాచ సురేశ్వరభ్రాంతిరపివ్యక్తీకృతా -
కూటస్థేజీవస్యేవ - బ్రహ్మణిపరమేశ్వరస్యాపి భ్రాంతికల్పితత్వకథనాత్.

సత్యంజ్ఞానమనంతం యద్బ్రహ్మతస్మాత్సముత్థితాః - ఖవాయ్వ

గ్నిజలోర్వ్యశ్చపధ్యన్న దేహః ఇతిశ్రుతిః॥ ౧౮౧॥ ఆపాతదృష్టిత స్తత్రబ్ర
హ్మణోభాతిహేతుతా - హేతోశ్చసత్యతాతస్మాదన్యోన్యాధ్యాస ఇ
ష్యతే॥ ౧౮౨॥ అన్యోన్యాధ్యాసరూపోసావన్నలిప్తపటో యథా - ఘు
ట్టితేనైకతామేతి తద్వద్భ్రాంత్యైకతాంగతః॥ ౧౮౩॥ అత్రశ్లోకత్రయేపూ
ర్వోక్తమీశ్వరభ్రాంతికల్పిత మీశ్వరబ్రహ్మణోరన్యోన్యాధ్యాసం స్వ
యందృష్టాంతైరుపపాదయన్ - స్వీయభ్రాంతి రపివ్యక్తీకృతా - తథా
హి - సత్యంజ్ఞానమనంతమిత్యాదితైత్తిరీయశ్రుతౌ - సత్యాదిలక్షణస్య
నిర్గుణబ్రహ్మణోజగత్కారణత్వం - జగత్కారణస్య మాయాకల్పిత
చిదాభాసస్యసత్యత్వంచ ఆపాతతః ప్రతీయాత ఇతి - సఏవాన్యోన్యాధ్యా
స ఇతి - అన్నలిప్తపటోఘట్టితేనేవ మిథ్యాభూతేనేశ్వరేణ సత్యాదిలక్ష
ణం నిర్గుణం బ్రహ్మైకతాంగతం భ్రాంత్యేతిచోక్త్వాస్వయంకథమభ్రాం
తోభవేత్ - నహితస్యాంశ్రుతౌతాదృశోఽర్థః ప్రతీయతే - నవా
సంభవతి - కింతు - తత్రప్రథమతః పంచీకృతా పంచీకృత ప్రపంచ
విభాగమంతరా ఆపాతత ఆకాశాద్యానందమయాంత సృష్టిముక్త్వా -
అనంతరమథాతోఽను ప్రశ్నా ఇత్యాది నాకాంశ్చిత్ప్రశ్నానుద్భావ్య -
సోఽకామయతేత్యాదినా సత్యజ్ఞానాదిలక్షణేన పరమేశ్వరేణ కామనా
తప ఆదిపూర్వకం సర్వమపంచీకృతం చిదేకరసం విశ్వరూపం సృష్టమి
తి - సృష్ట్వైతస్మిన్ - స్వేనజీవరూపేణ ప్రవిష్టమితి - ప్రవేశానంతరం -
తదీయమోహాదృష్టంచిన్మయం విశ్వరూపమేవసత్ త్యదాదిరూపం పం
చీకృతం మిథ్యాభూతం స్వయమేవాభవదితిచ ప్రతిపాదితం నమాయా
విద్యయోస్సత్యాదిలక్షణే బ్రహ్మణిసంభవోస్తి - నవాసగుణమాత్ర
రూపత్వంవక్తుముచితం - తదజ్ఞానాద్యాగపత్సర్వ కామావాప్తి ఫల
శ్రవణాత్ నవాస్తి నే శ్రుత్యంశే కుతస్సత్యాదిలక్షణస్య నిర్గుణైక
రూపత్వం కుతస్తరాం జగత్కారణస్య మిథ్యాత్వం. కుతస్తమాం
నిర్గుణబ్రహ్మణోఽధ్యాస రూపాభ్రాంతి రితివిమృశతుసంతః.

అపక్రమాదిభిర్లింగై స్తాత్పర్యస్యవిచారణాత్ - అసంగం
బ్రహ్మమాయావీ సృజత్యేష మహేశ్వరః॥ ౧౮౪॥ సత్యంజ్ఞానమనం

తంచేత్యు పక్రమ్యోపసంహృతం - యతో వాచోని వర్తంతఇత్యుపసం గత్వానిర్ణయః॥ ౧౯౬॥ అత్రశ్లోకద్వయే ఆనందవల్లీ తాత్పర్యవిచార ణాత్ బ్రహ్మసంగమితి - మాయావీసృజతితిచార్థో లభ్యత ఇత్యు క్త మయుక్తం - మాయావిన అశ్రుతత్వాత్ - సత్యజ్ఞానాదిలక్షణస్య బ్రహ్మణః - ఆనందాదయః ప్రధానస్య - ఇతరేత్వర్థ సామాన్యాది త్వాది సూత్రేషు జగత్కారణత్వస్య సర్వజ్ఞత్వాద్యుపేతస్య నిర్ధార ణాత్ - యతోవాచో నివర్తంత ఇత్యుపసంహారేపి - యతఆనం దాది లక్షణద్విశ్వరూపా బ్రహ్మణః పరమార్థసత్త్వాత్ - వాచోమ నశ్చ నివర్తంతే వక్తుంసంకల్పితుంచా సముద్రాః సర్పఇవరజ్జుదం శనే - మిధ్యాభూతత్వాదిత్యుపసంహృతం - తస్యనిరుపాధికస్య పరమే శ్వర స్యాసంగిత్వమపి మిధ్యాప్రపంచ సంసర్గ రాహిత్యాదుక్తం - తస్యైవోత్తర గ్రంధేకామనాతప ఆదిపూర్వకం విద్యాప్రపంచ ప్ర వృత్త్వముక్తం - అతః కుతోఽత్ర సత్యజ్ఞానాది లక్షణస్య ని ర్గుణత్వం.

మాయాంసృజతి విశ్వంసనిరుద్ధ స్త త్రమాయయా - అన్యఇత్య పరాబ్రూతే శ్రుతిస్తే నేశ్వరస్వ జీవ్॥ ౧౯౭॥ అత్ర శ్వేతాశ్వ తరవా క్య ప్రతిపాదితావీశ్వరజీవౌ అవిద్యాప్రపంచగతావ న్యా నేవమిధ్యా భూతౌ నపీద్యాప్రపంచగత ప్రత్యక్పరిమాత్మానా - బ్రహ్మద యోఽజ్ఞ విదితానచనామ సంతీత్యాది వాసిష్ఠవచనాత్

ఆనందమయ ఈశోయం బహుస్యామిత్య వైక్షత - హిరణ్య గర్భరూపో భూత్సృష్ట స్వప్నో యధాభవేత్॥ ౧౯౮॥ అత్రానంద మయ ఈశ్వరఇతి - సబహుస్యామి తీక్షితవానితి చోక్తిరయుక్తా - ఆ నందవల్ల్యాంసోఽకామయతేత్య త్రతచ్ఛబ్దేన తస్మాద్వా ఏతస్మాదా త్మన అకాశస్సంభూత ఇత్యుక్తి స్యాకాశాదికారణ స్యాత్మనఏవప రామర్శాత్ - సనిరుపాధికః పరమార్థసత్యశ్చ,

విశ్వరూపాధ్యాయ ఏవఅక్తస్సూక్తేపి పౌరుషే - ధాత్రాది

స్తంబ పర్యంతానేత స్వావయవా విదుః॥ ౨౦౯॥ విశ్వరూపాధ్యాయే భగవతాపార్థాయ యదివ్యష్టిం దర్శ్యా ప్రదర్శితో విద్యాప్రపంచ ఏవహి నమిథ్యాభూతః - తథాసహస్రశీర్షా పురుష ఇత్యత్రోక్తోపి స ఏవ- నానందమయః । తస్మాద్విరాడజాయత - విరాజోఽధిపూరుష ఇత్యుక్త్యా విరాడ్ధిరణ్యగర్భాత్వ విద్యా ప్రపంచగతౌ.

అద్వితీయబ్రహ్మతత్త్వే స్వప్నోయ మఖిలంజగత్ - ఈశజీవాది రూపేణచేత నాచేతనాత్మకం॥ ౨౧౧॥ అత్రాద్వితీయె బ్రహ్మతత్త్వేవిద్యా ప్రపంచరూపేవిశ్వరూపే - అయం అజ్ఞజనానుభవ గోచరంజాగ్రద్రూపంజగత్ - సమష్టి వ్యష్టిజీవ స్వప్న ఇత్యర్థో వర్ణ్యః - అవిద్యకత్వాత్ . నతుబ్రహ్మ స్వప్న ఇతి.

ఆనందమయవిజ్ఞాన మయావీశ్వరజీవకా - మాయయాకల్పితావేతౌ తాభ్యాంసర్వం ప్రకల్పితం॥ ౨౧౨॥ పూర్వశ్లోకోక్త ఏవార్థః స్పుటీకృతః - ఆనందమయవిజ్ఞానమయామాయయా ఈశ్వరత్వేన జీవత్వేన చకల్పితావితి.

ఈక్షణాదిప్రవేశాంతా సృష్టిరీశేవకల్పితా - జాగ్రదాదివిమోక్షాంత స్సంసారో జీవకల్పితః॥ ౨౧౩॥ అత్రేక్షణాదికా విద్యాప్రపంచరూపా సృష్టిః పరమేశ్వరేణ సచ్చిదానందలక్షణేన నిరుపాధికేనకల్పితా - బహుస్యామితకామ నయాసృష్టా - అతఃపరమార్థ సత్యా సర్వజ్ఞేనబుద్ధి పూర్వం సృష్టత్వాత్ - జాగ్రదాదివిమోక్షాంత స్సంసారః - జాగ్రత్ప్రపంచః స్వప్నప్రపంచః సంకల్పమనోరథా బంధో మోక్షశ్చేత్యాదిరూపస్తు - సమష్టివ్యష్టి జీవావిద్యాకల్పిత ఇత్యర్థః-అవిద్యాప్రపంచే విజీవేశ్వరౌ శరీరత్రయోపాధికౌ స్వప్న ఇవకల్పితౌస్త ఇతివిజ్ఞేయః.

అద్వితీయం బ్రహ్మతత్త్వమసంగం తన్నజానతే - జీవేశయోర్మాయికయోర్వృథైవ కలహం యయుః॥ ౨౧౪॥ అత్రాద్వితీయం బ్రహ్మ

తత్త్వం ననిర్గుణకూటస్థమాత్రం - కింతు - సర్వాత్మకం విద్యాప్రపంచ రూపమేవ - చిదేకరసత్వాదాత్మనా ప్రత్యాచ్ఛాద్వితీయం - తత్ - అవిద్యాతత్కార్యాభ్యామ సంస్పృష్టత్వాదసంగంచ - అజ్ఞాస్తన్న జానతే - కింతుమాయక యోర్జీవేశయోః విషయమేవాదినో వృథైవ కలహాయంతీ త్యర్థోఽవర్ణ్యః.

అసంగచిద్విభుర్జీవస్సాంఖ్యోక్తస్తాదృగీశ్వరః - యోగోక్తస్తత్వయోరర్థః శుద్ధతావితి చేచ్ఛృణు॥ ౨౨౧॥ నతత్త్వయోరుభావర్థః అస్మత్సిద్ధాంతతాంగతౌ - అద్వైతబోధనాయైవ సాకక్షా కాచిదిష్యతే - అత్రశ్లోకద్వయే జీవస్సాంఖ్యోక్తోఽసంగచిదితి విభురితి చ తాదృశ ఏవేశ్వరో యోగోక్తఇతిచ పరపక్షత్వేన కథనమసంగతం - న తత్త్వయోరుభావర్థః ఇత్యాద్యుక్తిరస్యయుక్తా - బాదరాయణసిద్ధాంతేపి బింబరూపస్య పరమేశ్వరస్య సంగచిత్త్వం విభుత్వం నామ వ్యాపకత్వం వివిధంభవతీతి వ్యుత్పత్త్యా సర్వాత్మకత్వంచ - ప్రతిబింబ రూపస్య ప్రత్యగాత్మనోపి తథాత్వమితిచ - ద్వితీయాధ్యాయ తృతీయపాదే నిర్ణీతత్వాత్ - బింబప్రతిబింబభావ కక్షాశ్రయణే నాద్వైతబోధనాయ తత్త్వయోరుభయో రర్థయోరంగీకృతత్వాత్ తస్య అపలాపాయోగాత్.

అతఏవాత్ర దృష్టాంతో యోగ్యః ప్రాక్సమ్యగీరితః ఘటాకాశమహాకాశ జలాకాశాభ్రఖాత్మకః॥ ౨౨౨॥ అత్రప్రత్యక్పరమాత్మనోర్ఘటాకాశ మహాకాశ దృష్టాంతో నసమీచీనః - తయోర్బింబ ప్రతిబింబరూపత్వాత్ - ఘటాకాశవద వచ్ఛిన్నస్త్వీశ్వర ఏవభవతి బింబరూపత్వాత్ - రామకృష్ణ దత్తాత్రేయాదివత్.

ఆత్మభేదో జగత్సత్యమీశోఽన్యఇతి చేత్త్రయం త్యాజ్యంతేచేత్తదాసాం ఖ్యయోగవేదాంత సమ్మతిః॥ ౨౨౩॥ అత్రవేదాంతేపి - బహుస్యామితీశ కల్పితఆత్మభేదః - ఏతత్సత్యం బ్రహ్మపురం - తదిమేస

త్యాః కామాఇత్యాది శ్రుత్యుక్తం విద్యాప్రపంచ సత్యత్వం - అధికంతుభేద నిర్దేశాత్ - భేదవ్యపదేశాచ్చాన్యః అంశోనానావ్యపదేశాదిత్యాది సూత్రనిర్ణీత మీశ్వరాన్యత్వంచ విద్యతఏవేతితదపలాపోనయుక్తః.

అవివేకకృత స్సంగోనియమశ్చేతి చేత్తథా - బలాదాపతితో మాయా వాదస్సాంఖ్య స్యదుర్మతేః॥ ౨౩౯॥ సంగనియమయోరవివేకకృతత్వోక్తి మాత్రేణమాయావా దోనాయాస్యతి - సగుణనిర్గుణస్వరూపం బ్రహ్మ - మాయాతీత గుణాతీతం బ్రహ్మేత్యాదిశ్రుతేః - బ్రహ్మణిమాయాసం స్పర్శాభావాత్ - తత్సృష్టస్యవిద్యా ప్రపంచస్యపరమార్థసత్యత్వాచ్చ - అత్రస్వయంభ్రాంతస్సన్ సాంఖ్యం మహర్షిం దుర్మతి రితిదూషణం సంభావితం సర్వేషాం వేదాంతినాం సమ్మతమేవ చేతి తుష్యామఏవ.

బంధమోక్ష వ్యవస్థార్థమాత్మ నానాత్వమిష్యతాం - ఇతిచేన్నయతో మాయావ్యవస్థాప యతుంక్షమా॥ ౨౩౩॥ అత్రాత్మనానాత్వవ్యవస్థాపికా - మాయానభవతి - కింతువిద్యాప్రపంచే - బహుస్యామితి పరమేశ్వర కామనైవ అంశోనమిథ్యాభవతి.

మాయాఖ్యాయాః కామధేనోర్వత్సౌ జీవేశ్వరావుభౌ - యథేచ్ఛంపి బితాంద్వైతం తత్త్వంత్వద్వైతమేవహి॥ ౨౩౬॥ అవిద్యాప్రపంచే జీవేశ్వరామాయా కల్పితావేవ - తత్రద్వైత మద్వైత బాధకమేవచ - అవిద్యానివృత్తౌతు తత్త్వమద్వయ మేవభవతి - చిదేకరసత్వాత్ ఆత్మమాత్రత్వాచ్చ - తత్రవిద్యమానం ద్వైతం సత్యత్వేపి నాద్వైతబాధకం - స్వతస్సిద్ధౌచ ప్రత్యక్పరమేశ్వరౌ - ఆద్యంతద్వైతమజ్ఞానాం తజ్ఞానాంతన్నవిద్యత ఇతివానిష్ఠవచనాత్.

కూటస్థబ్రహ్మణో ర్భేదో నామమాత్రాదృతేనహి - ఘటాకాశమహాకా శౌవియుజ్యేతే నహిక్వచిత్॥ ౨౩౭॥ కూటస్థబ్రహ్మణోర్భేదం

బ ప్రతిబింబ రూపోభేదః కల్పితోప్యన పాయీవిద్యతఏవ - తథాపి నాద్వైత విరోధః - ఘటాకాశ మహాకాశయోరివభేదస్తు సోపాధికేశ్వర బ్రహ్మణోభవతి తస్యబింబరూపత్వాత్.

యదద్వైతంశ్రుతం సృష్టేః ప్రాక్తదేవాద్యచోపరి - ముక్తావపి వృథామాయా భ్రామయత్యఖిలాన్ జనాన్॥ ౨౮౭॥ యద్యపిసదేవసోమ్యేత్యాది నాప్రాథమిక విద్యాప్రపంచ సృష్టిప్రాక్కాలేస జాతీయాదిభేదత్రయ వికారశూన్యేనబోధితం సద్వస్తు విదేహముక్తికాలేతథైవపరిశిష్యతే - తథాపితదేవేక్షణాది పూర్వకం సృష్టంపరమార్థ సత్యంచ చిదేకరసం విశ్వరూపం సర్వాత్మకం సర్వదా విద్యతఏవ. అవిద్యానివృత్తౌ జీవన్ముక్తికాలే అనుభూయతేచేతి నాపహ్నవార్హం-అఖిలాన్ జనాన్ మాయా అవిద్యాప్రపంచరూపేణ యద్భ్రామయతిసా విద్యయా నివర్తతే.

భరతాదేర ప్రవృత్తిః పురాణోక్తేతిచేత్తదా - జక్షన్ క్రీడన్ రతింవిందన్నిత్యశ్రౌషీర్నకింశ్రుతం॥ ౨౮౮॥ నహ్యాహారాది సంత్యజ్య భరతాద్యాః స్థితాఃక్వచిత్ - కాష్ఠపాషాణవత్కింతు సంగభీతా ఉదాసతే॥ ౨౮౯॥ ఏవంశ్లోకద్వయేగ్రంథకృతా ముక్తానాం విద్యాప్రపంచ విహారోఽస్తీత్యంగీకృతంఖలు.

జగచ్చిత్రం స్వచైతన్యేపటే చిత్రమివార్పితం - మాయయాతదుపేక్ష్యైవ చైతన్యంపరిశిష్యతాం॥ ౨౯౦॥ అత్రబ్రహ్మణా సృష్టమవిద్యాప్రపంచరూపం జగచ్చిత్రంచిదానందైక రసమిత్యుక్తాదినాపటే చిత్రమివార్పితం తథాపినాద్వైత భంగఇతి - ప్రత్యగాత్మనాతు ప్రతిబింబరూపేస్వచైతన్యే అవిద్యయాజడం మిథ్యాభూతంచ జగచ్చిత్రం మరుజలమివ సమర్పితమితి చజ్ఞాత్వా అవిద్యకముపేక్ష్య బ్రహ్మచైతన్యే సర్వాత్మకే నిర్విశేషేచ పరిశిష్యతామితి విభాగేనయోజ్యం.

ఏవంతృప్తిదీపెసప్తమె.

ఆత్మానంచేద్విజానీయా దయమస్మీతి పూరుషః - కిమిచ్ఛన్ కస్యకామాయశరీర మనుసంజ్వరేత్ ॥౧॥ అత్రపూరుషః ప్రత్యగాత్మా - సఆత్మానం అహంబ్రహ్మణః ప్రతిబింబరూపత్వా త్తత్సలక్షణశ్చిదానం దైకరసస్సర్వాత్మక ఆసంగశ్చే తివిజానీయా చ్చేత్తదా అవిద్యాద శాయామివకి మన్యత్ మిథ్యాభోగ్యమిచ్ఛన్ - కస్యాజ్ఞస్య కామాయ శరీరం స్థూలమావిద్యక మహమస్మీత్యభిమన్యమాన స్సంజ్వరేత్ - తత్వజ్ఞోనైవం విధంభ్రాంతి మనుభవతి - కింతు బ్రహ్మాభేదమేవాను సంధానః కృతార్థో భవతి.

మాయాభాసేన జీవేశౌకరోతీతి శ్రుతత్వతః - కల్పితావేవ జీవేశౌ తాభ్యాం సర్వం ప్రకల్పితం ॥౩॥ అత్రమాయాసమష్టి జీవప్రకృతిః - సాజీవేశావాభాసేనకల్పయతి - మిథ్యాభూతౌ - తస్మాదవిద్యా ప్రపం [illegible]వేశౌస్థూల సూక్ష్మశరీరరూపౌ నిద్రాదశాయా మివమాయాకల్పి [illegible]వేవ - నతూపనిషద్వేద్యః పరమేశ్వరః కల్పితః - స్వతస్సిద్ధత్వాత్.

ఈక్షణాది ప్రవేశాంతా సృష్టిరీశేన కల్పితా - జాగ్రదాది విమోక్షాంత స్సంసారోజీవకల్పితః ॥౪॥ అత్రేక్షణాది ప్రవేశాంత చిదేకర సవిద్యా ప్రపంచస్రష్టాసత్యజ్ఞానాది లక్షణోనిరుపాధికః పరమేశ్వరః - జాగ్రదాదివిమోక్షాంత సంసారస్రష్టాతుజీవోనామావిద్యాముగ్ధః ప్రత్యగాత్మా - ఏవంస్థితే - మాయాకల్పితాభ్యాం జీవేశ్వరాభ్యాం కల్పితం సర్వంజాగ్రదాది రూపంజగదావిద్యకమేవ - నవిద్యామయం.

భ్రమాధిష్ఠాన భూతాత్మకూటస్థాసంగ చిద్వపుః - అన్యోన్యాధ్యా సతోఽసంగధీస్థజీవోత్రపూరుషః - అత్రశ్లోకేపూర్వార్థోక్త కూట స్థాసంగ చిద్వపురేవపూరుషః - నోత్తరార్థోక్తధీస్థజీవః - తస్య మిథ్యాత్వాత్.

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం.

సాధిష్ఠానో విమోక్షాదౌ జీవోఽధిక్రియతే నతు - కేవలో నిరధిష్ఠానవిభ్రాంతేః క్వాప్యసిద్ధితః॥ ౯॥ అత్రాధిష్ఠానత్వేనోక్తః ప్రత్యగాత్మైవ అవిద్యయా సంసారే విద్యయా మోక్షేచాధిక్రియతే - నతుసాధిష్ఠానో జీవః - గౌరవాత్ - అసంభావాచ్చ.

ఆలంబనతయాభాతి యోఽస్మత్ప్రత్యయ శబ్దయోః - అంతఃకరణ సంభిన్న బోధ స్సత్వంపదాభిధః॥ ౨౦॥ మాయోపాధి ర్జగద్యోని స్సర్వజ్ఞత్వాది లక్షణః - పారోక్ష్యశబలస్సత్యాద్యాత్మ క స్తత్పదాభిధః॥ ౨౧॥ ఇత్థమన్యోన్యతాదాత్మ్య ప్రతిపత్తిర్యదాభవేత్ - అబ్రహ్మత్వంత్వమర్థస్య వ్యావర్తేత తదైవహి॥ ౨౨॥ అత్రశ్లోక సందర్భే - ఛాందోగ్యషష్ఠ ప్రపాఠక ప్రతిపాదితం తత్త్వమసీతి మహావాక్యం వ్యాఖ్యాయతే తత్రనవ స్వపి పర్యాయేషు - సయఏషోఽణిమా - ఐతదాత్మ్య మిదగ్ంసర్వం తత్సత్యగ్ంస ఆత్మాతత్త్వమసీత్యుపదిష్టం - తదర్థస్తు - యఏష తేజోబన్న స్రష్టా సచ్ఛబ్దార్థ స్సచ్చిద్రూపత్వా దాకాశాదపిజడాదతిశయేన అణుస్సూక్ష్మః - ఇదం తేజోబన్నాది లక్షణమద్భుతం సర్వమ్మణ కృత తైతదాత్మ్యం - ఏతదవభిన్నం చిద్రూపంచ - కార్యకారణయో రభేదాత్ - అతస్తత్ కార్యం కారణంచసత్యం - సస్రష్టాతవ అత్మాబింబభూతః - అతస్త్వమసి - ప్రతిబింబరూపస్త్వం తదభిన్నోఽసి - బింబప్రతిబింబయో రభేదాదితి - ఇత్థమన్యోన్యతాదాత్మ్య ప్రతిపత్తిరితి గ్రంథకృతాప్యుక్తం - భేదసహిష్ణు రభేదస్తాదాత్మ్యమితి తల్లక్షణం - ఏవం ప్రతిపత్తిర్యదాసాధకస్యభవే త్తదైవనతస్యా బ్రహ్మత్వం భవత్వభ్రాంతి రపగచ్ఛతీతి - ఏవంస్థితే - మాయోపాధిర్జగద్యోని రిత్యుక్తి రయుక్తా - తేజోబన్నాదివిద్యా ప్రపంచయో ర్మాయోపాధి కత్వాభావాత్ - నిరుపాధిక ఏవహిసః.

సంసర్గో వా విశిష్టో వా వాక్యార్థో నాత్రసమ్మతః - అఖండైకరసత్వేన వాక్యార్థో విదుషాంమతః॥ ౭౫॥ అత్రజడవర్గస్య నేతి నేతీతి బాధితత్వాదఖండైకరస మేవైకం బ్రహ్మాస్తీతి వాక్యార్థో విద్వత్స

స్మృత ఇత్యర్థః - ఉక్తంహివాసిష్ఠే - చిదిహాస్తీతి చిన్మాత్రమిదం చిన్మయమేవచ చిత్త్వంచిదహమేతేచలోకాశ్చిదితిభావయేతి।

ఏవమష్టమేకూటస్థదీపే.

ఆదిత్యదీపితేకుడ్యే దర్పణాదిత్యదీప్తివత్ - కూటస్థభాసితో దేహోధీస్థజీవేనభాస్యతే॥ ౧॥ ఆత్రోక్తః కూటస్థశ్చిత్ప్రతిబింబరూపః ప్రత్యగాత్మైవనపరమాత్మా- తేనావిద్యాయాసమష్టివ్యష్టిరూపాధ్యాభూతో దేహస్సామాన్యాకారేణ భాసితోభవతి - సఏవజీవః - నతుధీస్థః - కూటస్థోహిశుద్ధరూపేణ మిథ్యాభూతజడదేహఘటాది భాసకోనభవత్యేవ కింతు అవిద్యయాజీవ భావమాపద్యసామాన్యతో ఘటాద్యధ్యాసకర్తాభవతి - తత్రధియస్తదీయాబుద్ధివృత్తయః - ఫలైశ్చిదాభాసైరనువిద్ధాస్సత్యోవిశేషాంశభాసకాభవంతి - తత్రచిదాభాసేఘూత్పన్న ప్రధ్వంసిషుజీవత్వకథనమసంగతం.

[illegible]చిదాభాసవిశిష్టానాంతథానేకధియామసౌ - సంధింధియామభావంచభాసయన్ ప్రవివిచ్యతాం॥ 3॥ ఆసౌప్రత్యగాత్మాచిదాభాసవిశిష్టానేకధీవృత్త్యుత్పత్తి తన్నాశతత్సంధి తదభావభాసకత్వాన్నిత్యాలుప్త విజ్ఞానజ్యోతిర్దేవాయంనోత్పత్త్యాదిమానితిపవివిచ్యతా.

ఘటైకాకారధీస్థాచిద్ఘటమేవావభాసయేత్ - ఘటస్యజ్ఞాతతాబ్రహ్మచైతన్యేనావభాస్యతే॥ ౪॥ అత్రచిదాభాసోఘటమేవస్ఫుటమవభాసయతిరజత మివమిథ్యాభూతం -ఘటస్యజ్ఞాతతా అనువ్యవసాయరూపాతు - బ్రహ్మచైతన్యేన శుద్ధేనకూటస్థేనావభాస్యత ఇతివక్తవ్యం - నతుబింబభూతేన బ్రహ్మణా - తస్యకూటస్థత్వాభావాత్ - ప్రత్యగాత్మాహికూటకవత్ మిథ్యాభూతే అవిద్యాప్రపంచే భ్రాంత్యాతిష్ఠతీతి కూటస్థఉచ్యతే.

పరాగర్థప్రమేయేషు యాఫలత్వేనసమ్మతా - సంవిత్సైవే

మామేయోఽర్థో వేదాంతోక్తిప్రమాణతః॥ ౧౧॥ ఇతివార్తికకారేణ చిత్సాదృశ్యాం వివక్షితం - బ్రహ్మవిత్ఫలయోర్భేదస్సహస్రాబ్యాం విశ్రుతోఽయతః॥ ౧౨॥ అత్రపరార్థప్రమేయేషు ఘటపటాదిషు ప్రత్యక్షాది ప్రమాణవిషయేషు సత్సుతత్రఫలత్వేన సమ్మతాసంవిదేవవేదాంత ప్రమాణవేద్యం బ్రహ్మేతివార్తికకారవచనం - తస్యతద్గురుశంకరాచార్య వచనానుసారేణ తత్సాదృశ్యాం వివక్షితమితిస్వయం తాత్పర్యవర్ణనం చత్రయాణాంబాదరిమతావలంబిత్వాం స్ఫుటయతి - బాదరిమతేహిశ్రుతీనామ నాదరణేనా పార్థక్యేనేనచ ప్రత్యక్షాదికమనుసృత్యసమష్టివ్యష్టి జీవపుషు వ్యవస్థాపరిశిష్టమజ్ఞాతం సద్వస్తునిర్గుణం వేదాంతవేద్యంబ్రహ్మైతి - తదేవావిద్యాయా ఆశ్రయం విషయంచేతి- తత్రమాయాకల్పితౌ విజ్ఞానమయానందమయావేవ జీవేశ్వరావితి - అవిద్యావృత్తిభిరీశ్వరస్సర్వజ్ఞఇతి - అంతఃకరణవృత్తిభిర్జీవః కించిద్‌జ్ఞ ఇత్యాదికల్పనంభవతి - నతూపనిషత్సమ్యక్తాత్పర్య నిర్ణయకృతాం - బాదరాయణసిద్ధాంతే వేదాంతప్రమేయం బ్రహ్మతు విద్యామాయర్యోక్తావిద్యాప్రపంచ బాధావశిష్టం సగుణనిర్గుణోభయరూపం మాయాతీతం గుణాతీతం నిరుపాధికం సచ్చిదానందైక ఘనసాధభూతం సాధిదైవం సాధియజ్ఞంచ పరమార్థసత్యమలౌకిక మద్వితీయం తత్త్వజ్ఞగమ్యంచభవతి - అతఃప్రత్యక్షాది ఫలత్వేనసంమతాసంవిత్ తత్తత్స పృశంచనభవతి - క్షణికత్వాన్మిథ్యాభూతత్వాచ్చ.

ఆభాసబ్రహ్మణోర్దేహాద్బహిర్వ్యాప్తివేదితే - తద్వదాభాసకూటస్థావివిచ్యేతాంవపుష్యపి ॥౧౭॥ అత్రబహిస్థితం బ్రహ్మేతి - దేహస్థితస్తుకూటస్థఇతిచోక్తిరయుక్తా - ప్రత్యగాత్మనఏవ్యాభయత్రస్థితేః సిద్ధాంతేవిభురేవహిప్రత్యగాత్మా - బ్రహ్మతు - అకాకీకత్వా దాప్యతత్వాచ్చనబహిః స్థితమితివక్తుముచితం

కథంప్రవిష్టోఽసంగశ్చేత్సృష్టివాఽస్య కథంవద - మాయికత్వాంతయోస్తుల్యంవినాశశ్చసమస్తయోః ॥౩౮॥ ఐతరేయోపనిషచ్ఛా

ఛాంతరేషుచ. పరమాత్మనస్స్రష్టృత్వం ప్రవేష్టృత్వం చోపదిష్టం తన్నమాయికం - తత్రమాయాయా అశ్రవణాత్ - తత్సర్వంచి.దేకర సవిద్యాప్రపంచరూపం - తన్నక్రియాసాధ్యం - అసంభవాత్ - కింతు జ్ఞానైకసాధ్యం - ఈక్షణాదేరేవశ్రుతత్వాత్ - అతోఽసంగస్యాపి సంభవతి - తత్రమాయికత్వవినాశిత్వవర్ణనంభ్రాంతిమాత్రం.

సముత్థాయైషభూతేభ్యస్తాన్యేవానువినశ్యతి - వినష్టిమితి మైత్రేయ్యై యాజ్ఞవల్క్యోఽవాచహి - ॥౩౯॥ అత్ర - ప్రజ్ఞానఘనవ్వైతేభ్యోభూతేభ్యస్సముత్థాయ తాన్యేవాను వినశ్యతి నప్రేత్యసంజ్ఞాస్తీతి మైత్రేయ్యాబ్రాహ్మణ వాక్యేఉక్తౌఉత్థానవినాశౌ ప్రత్యగాత్మనో విశేషవిజ్ఞానవిషయకౌ - భూతానిచస్థూలదేహరూపాణిమిథ్యాభూతాని.

నాహంబ్రహ్మేతి బుద్ధ్యేతసవినాశీతిచేన్నతత్ . సామానాధిక ధృ ణ్యస్య బాధాయామపిసంభవాత్ ॥౪౧॥ అత్రవార్తికకారభ్రాంతికల్ప [illegible] ను సారేణాభాసస్య జీవత్వమురరీకృత్య - తస్యవినాశినో బ్రహ్మాహ ప్తయ స్మీతిబుద్ధిర్న సంభవతీతి వికల్ప్య మహావాక్యేషు బాధాసామానాధికరణ్యవర్ణనం భ్రాంతిమాత్రం - కూటస్థః ప్రత్యగాత్మాహ్యవిద్యయా స్వస్యజీవత్వం విద్యయాబ్రహ్మత్వంచ బుధ్యతే.

జగద్భ్రమస్య సర్వస్య యదధిష్ఠానమీరితం - త్రయ్యంతేషుతదత్రస్యాద్బ్రహ్మశబ్దవివక్షితం॥౪౯॥ సర్వస్య జగద్భ్రమస్యాధిష్ఠానం సమష్టిప్రత్యక్చైతన్యమేవ - నవేదాంతవేద్యంబ్రహ్మ - తస్యభ్రమాసంభవాత్.

అస్మిన్నిద్రాపి జీవేశౌ చేతసా స్వప్నగౌ స్వజేత్ - మహామాయాస్సృజత్యేతౌ ఇత్యాశ్చర్యంకిమత్రతే॥౬౩॥ అత్రగ్రంథకృతాపి - నిద్రాదృష్టాంతేన ప్రత్యగాత్మమాయాయాంజాగ్రత్కల్ప్యాయాంజీవేశకల్పనమస్తీత్యంగీకృతం - పరమాత్మనిమాయాయా అసంభవాదశ్రుతత్వాచ్చ.

వేదాంతపంచదశీవిమర్శనం

సర్వజ్ఞత్వాదికం చేశే కల్పయిత్వా ప్రదర్శయేత్ - ధర్మిణం కల్పయంత్యస్యాం కో భారో ధర్మకల్పనే॥ ౬౮॥ అత్రధర్మధర్మిణావుభావపి మాయాకల్పితావిత్యుక్త్వాచాయం జాగ్రత్ప్రత్యా ప్రసిద్ధ ఏవేశ్వరః నతుర్యకశ్చిత్స్వ్యాగతస్స్వ తస్సిద్ధశ్చిద్ఘనః - బ్రహ్మాదయోఽజ్ఞవిదితా నచనామసంతీతి - నదేవః పుండరీకాక్షో నచదేవస్త్రిలోచనః - నదేవో దేహరూపో హి నదేవశ్చిత్తరూపక ఇత్యాదినాసిద్ధవచనాత్.

ఏసంనాటకదీపే - నవమే.

పరమాత్మాద్వయానందః పూర్ణః పూర్వం స్వమాయయా-స్వయమేవజగద్భూత్వాప్రావిశజ్జీవరూపతః॥ ౧॥ ఏవంప్రాథమిక విద్యాం పంచ సృష్టిప్రతిపాదకశ్రుతిషు సర్వత్రేక్షణ కామనాతప ఆదీనాం శ్రవణాన్మాయాయా అశ్రవణాదసంభవాచ్చాత్రోక్తా పరమాత్మయాచిన్మయీ విమర్శరూపిణీయోగమాయా - నతులౌకికీమిథ్యా.

విష్ణ్వాద్యుత్తమదేహేషు ప్రవిష్టోదేవతాభవత్ - మర్త్యాద్యధమదేహేషుస్థితో భజతిజీవతాం॥ ౨॥ అత్రవిష్ణ్వాదిదేవానాం హిరణ్యగర్భాదిజీవానాంచ విద్యమానఉత్కర్షాపకర్షశ్చఉత్తమాధమదేహకృత ఇత్యుక్తిః భ్రాంతిమాత్రం మఠఘటకరకాద్యాకాశా ఇవఅవచ్ఛిన్నా ఈశ్వరా ఏవ భవంతిబింబభూతాః - నతేషాం అవిద్యాకామకర్మాదీని కదాచనభవంతి - కింతుసర్వేసర్వజ్ఞాస్సర్వశక్తయశ్చ - జీవాస్తుప్రతిబింబరూపా ఉపాధ్యుత్కర్షాపకర్షాభ్యాముత్కృష్టానికృష్టాశ్చభవంతిఉపాధేః ప్రతిబింబపక్షపాతిత్వాత్ - తేషామేవావిద్యయా సంసారోవిద్యయామోక్షశ్చేతి నిష్కర్షః.

ఇత్థం పంచదశీవిమర్శన మిహస్థాలీపులాకాయితం
విద్యారణ్యమునిప్రకల్పిత మరధ్వాంతసూర్యాయితం

వేదాంతపంచదశీ విమర్శనం

సిద్ధాంతంపరమంప్రదర్శయదిదం ద్వైయాసికం వైదికం
నిశ్శంకంనిపుణంవిమృశ్యసుధియస్తీర్థాభవేయుర్ధ్రువం

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య శ్రీమత్సదానంద తీర్థశిష్య
శ్రీమద్వ్యాస ప్రసాదాసాదిత తత్త్వనిశ్చయ శ్రీ అద్వైతానంద
తీర్థ విరచితం వేదాంతం పంచదశీవిమర్శనం సమాప్తం.

ఓం తత్సత్.

బెజవాడ వాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు బి. కే. స్వామిచే ముద్రించి ప్రకటింపబడియె.
1917 సం॥రం. మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

10124 10124